

Det ambivalenta engagemanget vid förvaret

Gränsande, solidaritet och sörjbarhet vid svenska förvar

LUNDS UNIVERSITET

Alma Norström Wiklund
GNVM03
VT 2022
Genusvetenskapliga institutionen
Lunds universitet
Handledaren: Terese Anving

Abstract

This master's thesis aims to analyze how bordering, solidarity and grievability are expressed in the participants' commitment with detainees in detention. Furthermore, the essay captures stories about everyday experiences of what it means to be involved in non-profit organizations or activist networks that are active in Swedish detention centers. It is of interest to study how the deprivation of liberty of individuals into custody creates boundaries and divisions in society as a result of conceptions of citizens/non-citizens within the institution's practices. In the participants' stories it arises a divide between the nonprofit organizations and the activist networks' goals with their engagements. It also develops that some of the practices that the participants do to show support and care, can enable the Swedish migration agency (Migrationsverket) to continue the border- and migration processes without getting criticized. An ambivalence arises, as there are opportunities to create a more equal society for individuals in a precarious situation and at the same time there are risks of expanding oppressive bordering processes that arise within detention.

Nyckelord: Förvar, solidariskt engagemang, gränsande, sörjbarhet, ambivalens

Keywords: Detention, solidarity engagement, bordering, grievability, ambivalence

Innehållsförteckning

Inledning och syfte.....	1
Syfte och forskningsfrågor	4
Bakgrund	5
Migrations- och gränsprocesser i det globala nord	5
Svensk migrationspolitik: en historisk contextualisering.....	7
Ideella organisationer och aktivistiska nätverks engagemang på svenska förvar	9
Tidigare studier av förvarsverksamheten	12
Teoretiska utgångspunkter	17
Gränsande	17
Solidaritet.....	19
Sörjbarhet	22
Sammanfattning av teoretiska begrepp	24
Metodologi.....	25
Metod och material	27
Metod och material	27
Etiska överväganden.....	29
Analys.....	31
Deltagarnas erfarenheter av engagemang inom ideella organisationers och aktivistiska nätverk på förvaret	31
Engagemang inom aktivistiska nätverk.....	31
Engagemang inom ideella organisationer	34
Relationsskapandet mellan deltagare och frihetsberövade	38
Motivation för engagemanget och uppfattningen av förvar.....	40
Deltagarnas motivation till sitt engagemang.....	40
Uppfattning av förvar som institution	42
Ambivalenta känslor och gränsande praktiker inom engagemanget.....	46
Ambivalenta känslor för engagemanget.....	46
Att korsa förvarets gränser	50
Organisationernas roll på förvaren; en utökning av Migrationsverket	51
Avslutande diskussion.....	54
Referenser.....	59
Bilagor	66
Intervjuguide.....	66

Inledning och syfte

Under senare år har en stramare migrationspolitik utvecklats i globala nord¹, bland annat genom en utökning av gränskontroller och deportationer. Retoriken inom svensk migrationspolitik har efter 2015 centrerats kring att inte återvända till den så kallade “flyktingkrisen” och att minska flyktingmottagandet (Elsrud, Gruber, & Lundberg, 2021). Trots att den svenska migrationspolitiken har tagit en stramare riktning sedan 2015, kan en säkerhetsorienterad utveckling spåras redan till 1990-talet (Abdelhady m.fl. 2020; Sager, 2021). Fokuset på säkerhet och kontroll har ökat nationellt samt internationellt och efter bland annat attentatet på World Trade Center har synen på migranter som en säkerhetsrisk ökat i globala nord. Till följd av detta har det tillkommit ett större fokus på säkerhets- och kontrollmekanismer i samhället (Lindberg, 2021), där Migrationsverkets förvar är en av dessa mekanismer. Inom den svenska migrationspolitiken har förvaren blivit en central del av fokuset på säkerhetsorientering och myndigheters så kallade återvändandearbete² (Lindberg, 2021). Den mer säkerhetsorienterade inriktningen menar Lindberg (2021) har skapat osäkra levnadsvillkor för frihetsberövade på förvaren, där deras psykiska och fysiska hälsa försämrats samt att deras mänskliga rättigheter har undergrävt. “Osynliggörandet av dessa människors liv, perspektiv och berättelser bidrar till den avhumanisering som dagens alltmer restriktiva och repressiva migrationspolitik vilar på” (Lindberg, 2021, s. 261). I denna uppsats är förvarsverksamheten centralt, där min utgångspunkt grundar sig i att förvaret är en fängesliknande verksamhet där personer frihetsberövas som på olika sätt söker skydd i Sverige och där majoriteten av personerna inte har begått något brott. Det är av intresse att studera hur frihetsberövandet av individer till förvar skapar gränser och uppdelningar i samhället till följd av föreställningar av medborgare/icke-medborgare inom institutionens praktiker (Hall, 2012, Lindberg, 2021). Jag vill med uppsatsen fånga berättelser om

¹ Harding (2006, s. 11–12) beskriver terminologiska utmaningar med att benämna länder och regioner i binära begrepp som exempelvis utvecklingsland och industriland, vilket kan gynna dominerande imperialistiska kunskapssystem. Begreppen globala nord och globala syd kan inte delas upp geografiskt från syd och nord på jordklotet, utan innefattar länder från olika världsdelar. Detta då länder från samma världsdelar inom exempelvis i Europa och Asien består av olika nivåer av “industrialiserade” länder. Även om globala nord och globala syd också är binära begrepp kommer jag i uppsatsen att använda dessa som verktyg för att kunna förklara kontexter mellan olika länder och förtryckande samt hierarkiska maktssystem. Det är av vikt att förstå att det inom dessa begrepp finns en komplexitet, där länder inom globala nord och syd inte ska förstås som homogena (Harding, 2006, s. 11–12).

² Migrationsverket, Polismyndigheten och Kriminalvården har i uppdrag från Regeringen att arbeta med återvändande, där individer som “...fått avslag på sin asylansökan eller av andra skäl inte får stanna i Sverige ska återvända till sitt hemland eller annat land så snart som möjligt” (Regeringsbeslut Ju2022/02227, s. 2)

vardagliga erfarenheter av vad det innebär att vara engagerad i ideella organisationer eller aktivistiska nätverk som är aktiva vid svenska förvar.

Förvar är låsta verksamheter där frihetsberövade³ personer placeras som Migrationsverket planerar att deportera från Sverige. Det finns idag sex förvar i städerna Märsta, Flen, Åstorp, Källered, Gävle och Ljungbyhed och under 2019 fanns ungefär 528 tillgängliga platser och 4144 personer blev frihetsberövade (Lindberg, 2021). Under 2022 har regeringen givit Migrationsverket i uppdrag att utöka förvaret, där Migrationsverket planerar att starta ett nytt förvar samt att utöka förvaren med 177 platser (Migrationsverket, 2022). Beslut om att frihetsberöva individer till förvar kan beslutas av Polismyndigheten, Migrationsverket eller domstol. Detta beslutas när myndighet eller domstol inte anser att det är tillräckligt att hålla uppsikt av personer som planeras att deporteras, exempelvis om personer inte anses samarbeta med de berörda myndigheterna. Frihetsberövade kan även placeras på fängelser eller häkten om beslutstagare finner skäl till det. Individer kan sitta i förvar maximalt tolv månader, med undantag från personer som är dömda för brott. Förvaren i Sverige och internationellt har fått kritik av bland annat UNHCR och Röda Korset för att frihetsberöva personer utan att kunna ge skäl för sitt beslut, för att inte ge tillräcklig information till frihetsberövade om deras situation och för att frihetsberöva personer på obestämd tid (UNHCR, 2020, Röda Korset, 2012, 2018, 2019). Vidare finns ett motstånd till att barn frihetsberövas och många menar att förvar inte ska vara ett alternativ i samhället då institutionen ses som inhuman och kriminaliserande mot personer som bland annat söker skydd i ett annat land (FARR, 2011; Hall, 2012; Hansen, 2019; Khosravi, 2009; UNHCR, 2020).

Genusvetenskaplig forskning och kritiska migrationsstudier har bland annat visat hur samhällseliga migrations- och gränsprocesser⁴ både inom- och utanför nationen kriminaliserar och rasifierar migranter, samt skapar en uppdelning mellan personer med eller utan medborgarskap (Se bland annat; Anderson & Hughes, 2015; De Genova, 2005; Khosravi,

³ I min uppsats använder jag mig av begreppet frihetsberövad och migrant, vilket inom olika politiska och vetenskapliga kontexter skifta i betydelse. I uppsatsen används inte begreppen för att studera individer som en del av en homogen social grupp, vilket Anderson (2019) kritiserar. Anderson (2019) menar att migrant har använts nedvärderande där migranter relaterats som "ett problem". Frihetsberövade och migranter är individer som är olika situerade och inom olika sociala dimensioner, där begreppen i uppsatsen används för att greppa vilka förtryckande samhällsstrukturer inom migrations- och gränskontroll som frihetsberövade och migranter befinner sig inom.

⁴ När jag använder begreppen migrations- och gränsprocesser menar jag att dessa kan ske både på en lokal och global nivå och kan innefatta en mängd olika processer, exempelvis attityder om migration, arbetsmigration, intersektionella perspektiv inom migration, uppdelningar av medborgare/icke-medborgare och rasism (Sager, 2021).

2009; Luibhéid & Chávez, 2020; Sager & Öberg, 2017; Yuval-Davis, Wemyss & Cassidy, 2019). Nationen är central för att förstå strukturer och processer av kontroll, makt och säkerhetsisering i samhället samt uppdelningar av medborgare eller icke-medborgare (Anderson & Hughes, 2015; Jansson, 2016; Yuval-Davis, Wemyss & Cassidy, 2019). Kritiska migrationsstudier har bidragit med begrepp som 'utvisningsbarhet' (deportability) och 'förvarstagbarhet' (detainability) som kan visa på hur rasifierade migrationspraktiker mot migranter skapar mekanismer av social kontroll, dels genom ständiga hot om utvisning samt frihetsberövande till förvar och dels genom att försätta individer i prekära livssituationer vid förvar (De Genova, 2005, 2010, 2019). Genusvetenskaplig forskning har i sin tur har bland annat bidragit med ett intersektionellt, antikapitalistiskt och normkritiskt perspektiv för att förstå olika samhällsstrukturer och erfarenheter av migranter eller frihetsberövade på förvar. Kön, klass, sexualitet och andra sociala kategorier samverkar och är grundläggande för att förstå hur kontrollen av gränser och migration samt hur idén om nationen påverkar samhället och individer (se bland annat; Anderson, B. & Hughes, 2015; Khosravi, 2010; Luibhéid och Chávez, 2020; Sager, 2021; Yuval-Davis, 2017). Genusvetenskaplig forskning har också lyft fram betydelsen av att synliggöra varierande erfarenheter av förvarsverksamheten och pekat på hur samhällliga normer kan möjliggöra eller försvårar livssituationen för individer. Luibhéid och Chávez (2020) beskriver bland annat om illegaliserandet av HBTQI-migranter kopplat till förvar och deportationer, nationens heteronormativitet och organiserat motstånd. Vidare finns det ett stort antal studier som skriver om ett motstånd som på olika sätt utmanar nämnda makthierarkier och gränspraktiker (Se bland annat; Djampour & Söderman, 2016; Jones m.fl, 2017; Walia, 2013).

En del av tidigare forskning som har behandlat erfarenheter eller gränsprocesser på förvaret har fokuserat på bland annat maktrelationer mellan personal och frihetsberövade på förvaren eller frihetsberövades erfarenheter av förvaren (Se bland annat; Andersson m.fl. 2016; Hall, 2012; Lindberg, 2021). Denna studie kommer istället bidra med erfarenheter av förvaret från personer som engagerar sig via ideella organisationer eller aktivistiska nätverk. Ideella organisationer och aktivistiska nätverk har haft en aktiv roll i sitt engagemang för att på olika sätt hjälpa frihetsberövade på förvaren i Sverige. Individer inom ideella organisationers och aktivistiska nätverk engagerar sig bland annat med juridisk hjälp eller psykosocialt stöd gentemot frihetsberövade. En del nätverk har arbetat med en mer aktivistisk linje för att påverka de frihetsberövades situation, exempelvis genom blockader vid förvaren för att försöka stoppa deportationer. Utifrån tidigare studier som har beskrivit förvar som en plats

där det sker en rad olika förtryckande migrations- och gränsprocesser, vill jag i min uppsats förstå deltagarnas⁵ erfarenheter, som är en del av ideella organisationer eller aktivistiska nätverk som engagerar sig med frihetsberövade. Med deltagarnas erfarenheter kan jag vidare analysera bland annat motivationen med sitt engagemang och hur deras engagemang ser ut i praktiken, för att sedan relatera det till genusvetenskapliga diskussioner kring *gränsande*, *solidaritet* och *sörjbarhet*. Jag vill med uppsatsen bidra till att utöka förståelsen för personer som är engagerade med frihetsberövade inom organisationer och nätverk i vardagen, samt förstå delade eller olika erfarenheter av detta engagemang. Detta kan bidra till framtida forskning inom genusvetenskap eller migrationsstudier som studerar organisationers och aktivisters engagemang, men även för att förstå hur vardagliga gränsande processer sträcker ut sig inom organisationerna och nätverkens engagemang.

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med studien är att analysera hur gränsanden, solidaritet och sörjbarhet tar sig uttryck i deltagarnas engagemang gentemot frihetsberövade på förvaren. Vidare fångar uppsatsen berättelser om vardagliga erfarenheter av vad det innebär att vara engagerad i ideella organisationer eller aktivistiska nätverk som är aktiva vid svenska förvar.

Studien utgår från följande forskningsfrågor:

- Vilka är deltagarnas uppfattningar och erfarenheter av sitt engagemang i ideella organisationer och aktivistiska nätverk, kopplat till Migrationsverkets förvar och frihetsberövade på förvaret?
- På vilket sätt tar sig gränsande, solidaritet och sörjbarhet uttryck i deltagarnas engagemang?
- Vilka utmaningar och/eller möjligheter beskriver deltagarna i relation till sitt engagemang?

⁵ När jag hänvisar till deltagare menas uppsatsens intervjupersoner som antingen är engagerade vid förvaret som anställda/frivilliga på ideella organisationer eller som aktivister på aktivistiska nätverk.

Bakgrund

För att skapa en bättre förståelse över sociala, politiska och historiska processer i samhället kopplat till förvaren beskrivs i följande kapitel förvarens historiska och nutida kontext. I större delen av världen finns förvar och de kan se ut och vara organiserade på en mängd olika sätt, i det följande kommer jag att fokusera på globala nord och särskilt på förvarsverksamheten i Sverige eftersom det är där studien är situerad. Därefter beskrivs ideella organisationer och aktivistiska nätverks engagemang med frihetsberövade på förvaren för att få en bild av hur en del av engagemanget ser ut.

Migrations- och gränsprocesser i det globala nord

Inom globala nord förekommer migrations- och gränsprocesser som påverkar migrationspolitiken och förvaren. Lindberg (2021) beskriver att migrationspolitiken i globala nord har rasifierat individer som till största delen kommer från globala syd och deportationer och frihetsberövningar till förvar har utökats. Lindberg (2021) kopplar detta till kolonialismen som genom historien har exploaterat och exkluderat individer från mänskliga rättigheter och resurser. Besteman (2019) menar att apartheid är en integrerad del i världens samhällsstrukturer, vilket benämns som global apartheid. I artikeln beskrivs hur svarta personer genom historien har utpekats som 'hot' men att vi idag kan tala om en global apartheid med mekanismer av gränskontroller och en rasifierad hierarkisk ordning för mobilitet. Länder från globala nord plundrar resurser i globala syd och skapar gränsmekanismer för att kontrollera mobiliteten mellan globala syd och nord (Besteman, 2019). En av dessa gränsskapande mekanismer är förvaren som kontrollerar individers mobilitet, där frihetsberövade personer anses oönskade och blir avhumaniserade samt rasialiserade. Gränsimperialism är ett liknande begrepp vilket innefattar olika processer kopplat till migration som produceras och reproduceras i samhället (Walia, 2013). Enligt Walia (2013) innefattar gränsimperialism fyra sammanhängande processer; processer från imperialismen och kapitalismen som fördrivit och koloniserat grupper vilket har skapat en orättvis makt hierarki, kriminalisering av migranter, nationers rasialiserade hierarkiska maktordningar i relation till medborgarskap och kapitalistiska intressen som exploaterar arbetande migranter (Walia, 2013, s. 5). Walia beskriver hur nationerna har makt att definiera och bestämma vilka som tillhör eller inte tillhör nationen och använder olika former av styrning för att kontrollera detta, vilket är en central del inom imperialism och transnationell kapitalism (Walia, 2013, s. 6). Förvaren kan beskrivas som en utvidgad del av fängelser och

där irreguljära migranter tillhör en stor del av de personer som frihetsberövas. Tendenser visar att nationers kriminaliserande av migranter gynnar företag som har satsat kapital på förvaren (Walia, 2013, s. 58), exempelvis i USA där privata ägare av förvarsverksamheter tjänar miljarder amerikanska dollar. Gränsimperialism reproducerar processer av fördrivande av individer och skapandet av prekaritet, vilket gör att nationer kan kontrollera vilka individer som 'tillhör' nationen eller inte (Walia, 2013, s. 75–76).

Efter andra världskriget stiftades olika lagar och kontroller i globala nord för att reglera migration (Karakayali och Rigo, 2010, Mezzadra och Neilson, 2013). Möjligheten att ta sig till Europa blev allt stramare och efter slutet av 1900-talet uppkom en mer restriktiv migrationspolitik där begreppet "illegal" migrant började användas mer frekvent. Allt fler individer var tvungna att "illegalt" korsa gränserna till Europa och fler individer började benämnas som "papperslösa" (Karakayali och Rigo, 2010). Hall (2012, s. 4) menar att många av förvaren i EU och globala nord utgår från samma grund men tillvägagångssätten vid förvaren skiljer sig åt, exempelvis varierar olika anläggningar och mottagande. I Storbritannien har Home Office (Storbritanniens migrationsverk) via Terrorism Act 2000 makten att frihetsberöva individer som de misstänker är terrorister för att skyddas nationens säkerhet. Studier har visat att Home Office många gånger inte har haft belägg att frihetsberöva individer som blivit anhållna via Terrorism Act 2000 och dessutom hålls förhören ofta hemliga (Hall, 2012). Förvaren blev alltså en symbol för de insatser som gjordes av nationer för att stärka säkerheten mot så kallade "farliga migranter". Hall (2012) beskriver att Storbritannien är det land med flest förvar i Europa och att tendenser visar att frihetsberövande till förvar stadigt ökar. Dessa tendenser visar sig även i andra länder som USA, Kanada och Australien, där flera lagstiftningar har riktat in sig på anti-terrorism och en mer restriktiv migrationspolitisk linje där förvaren har utökats (Hall, 2012, s. 174). Det finns ingen exakt siffra på hur många individer som sitter i förvar världen över, men de siffror som finns pekar på att antalet frihetsberövade individer har ökat markant tillsammans med de negativa humanitära konsekvenserna (Furman, Epps och Lamphear, 2016). Ett mönster som återkommer i många av globala nords länder är kriminaliseringen och säkerhetseringen, där frihetsberövade ses som ett "hot" mot nationen (Karakayali och Rigo, 2010, Furman, Epps & Lamphear, 2016). Internationella studier beskriver nationens kontroll av mobilitet och medborgarskap samt hur migranter blir utmålade som hot eller illegala, vilket har varit en pågående historisk process kopplat koloniala och kapitalistiska samhällsstrukturer. Genom att

fördjupa sig ytterligare i Sveriges kontext kan vi se hur dessa processer uppkommer inom lagstiftning och samhällsstrukturer.

Svensk migrationspolitik: en historisk kontextualisering

För att få en bättre förståelse av de svenska förvaren kommer denna del behandla olika studier av svensk migrationspolitik och förvarsverksamheten i Sverige. Sveriges migrationspolitik har under senare år centerats kring återvändande och deportationer, vilket även visas i utökningen av antalet förvarsplatser (Jansson, 2016, s. 81). Jansson (2016, s. 82) menar att det finns tendenser av nationalistisk retorik i migrationspolitiken som liknar tidigare tendenser från utvisningslagen infördes 1914, där individer kriminaliseras och sågs som en säkerhetsrisk för nationen. Jansson (2016) menar att Svenska migrationslagar har skapat normativa kategorier av så kallade utlänningar, vilket kopplar vissa individer till illegalitet och förvarstagbarhet.

Mellan perioden 1860 till 1906 fick alla individer migrera till Sverige, men vid början av 1900-talet förändrades synen på så kallade utlänningar. Från att inte ha några speciella regleringar kring utvisningar och förvar, reglerades 1914 den första utlänningslagstiftningen som speglade det politiska klimatet att "invandrare kunde vara skadliga för nationen" (Jansson, 2016, s. 84). Hammar (1964) beskriver att så kallade utlänningar blev utmålade som kriminella och ett allt större säkerhetshot jämfört med tidigare perioder. Sveriges migrationspolitik hade också antisemitiska och nationalistiska linjer där invandring ansågs riskera att skapa "olämpliga rasblandningar" eller bli ett konkurrerande hot mot svenska medborgare (Hammar, 1964, s. 369). Genom utvisningslagen skapades även möjligheten att frihetsberöva migranter till förvar. De personer som frihetsberövades togs ofta till fängelser och det fanns inga bestämmelser kring tidsbegränsningar för frihetsberövandet (Hammar, 1964). Retoriken som Sverige förde skapade indelningar av utlänningar som anti-medborgare som utgav en risk för samhället, jämfört med de svenska medborgarna, något som sammantaget stärkte bilden av den nationella identiteten (Jansson, 2016, s. 86). Med Fullmaktsparagrafen 1917 tillkom utlänningskontroll samt pass- och visumkrav vilket blev en ytterligare mekanism för att stärka Sveriges nationsgränser. Under perioden kring andra världskriget blev migrationspolitiken ännu stramare och det uppkom en rädsla för massinvandring och för att riskera att "beblanda den nordiska rasen" (Jansson, 2016, s. 90). Sverige startade upp 14 interneringsläger mellan 1940–1946 som grundade sig i att stärka

nationens säkerhet. Personer kunde föras dit utan rättegång och vetskap om hur länge de skulle hållas inlåsta.

En period efter andra världskriget blev migrationspolitiken mindre restriktiv och arbetskraftsinvandring var fri fram till 1972, då den ersattes med asyl- och anhöriginvandring. Men efter Luciabeslutet⁶ 1989 tog Sverige en vändning mot en mer restriktiv migrationspolitik då Sverige endast skulle ta emot så kallade flyktingar som uppfyllde FN:s flyktingkonvention⁷ från 1951. Det blev en tydligare uppdelning i retoriken kring individer som hade så kallade “legitima skäl” att få stanna i Sverige och de som inte ansågs ha det (Jansson, 2016, s. 99). Många personer som flydde till Sverige uppfyllde inte de klassiska asylskälen, utan hade andra skäl för flykt som exempelvis diskriminering. Under tiden för Luciabeslutet förflyttas den generella synen på asylsökande från skyddsbehövande till en “börda för nationen”. Den nya utlänningslagen skapade också större utrymme för att placera individer till förvar i Sverige, då många personer fick avslag på deras asylansökningar. Framställning av förvarstagbarhet och illegalitet framkommer i Luciabeslutet, där sociala grupper homogeniserades och ansågs inte kunna vara kompatibla med värderingar som var normativt svenska.

Polisen som tidigare varit ansvarig för alla utvisningar, fick 1989 delat ansvar med invandrarverket. Sedan år 1997 har Migrationsverket övergripande ansvar över förvaren och sedan år 1999 också för utvisningar, även om polisen i vissa fall kan göra verkställande beslut (Debono, Rönnqvist och Magnusson, 2015, s. 27–29), detta då polisen fått kritik för inhumant beteende mot frihetsberövade på förvaren och då Migrationsverket ansågs bidra med en mer human verksamhet (Andersson m.fl. 2016; Lindberg, 2021). Mellan år 1995 och år 2015 skedde ytterligare steg mot en mer restriktiv migrationspolitik som fokuserade på deportationer, gränskontroller, återvandring och att minska antalet asylsökande, där kriminaliserandet av “illegala migranter” utökades. Sverige använde en retorik inom

⁶ Luciabeslutet reglerade att Sverige enbart skulle mottaga flyktingar enligt flyktingkonventionen (Jansson, 2016, s. 97). Luciabeslutet fattades av regeringen utan att höra riksdagen och refererade till undantagsparagrafen “särskilda skäl”. Paragrafen kan användas då det innebär “så pass många personer att det skulle medföra påfrestningar för det svenska samhället och den svenska flyktingmottagningen att ta emot dem i Sverige” (Prop.1988/89:86 s. 156), och Jansson (2016, s. 98) menar att regeringen framställde situationen i Sverige som akut för att berättiga Luciabeslutet.

⁷ FN:s flyktingkonvention grundade sig i att skydda individer som tvingats på flykt efter andra världskriget, men utökades 1967 till att inkludera individer efter andra världskriget och individer som är positionerade utanför Europa (Jansson, 2016, s. 96). Flyktingkonventionen reglerar vad flykting definieras som och vilka skyldigheter statens har gentemot dessa flyktingar. Det krävs att ha en “välgrundad fruktan för förföljelse” för att definieras som flykting inom konventionen (Jansson, 2016, s. 96).

migrationspolitiken som fokuserade på att skydda nationens säkerhet mot kommande flyktingkriser (Jansson, 2016, s. 103). Gränskontroller blev fler med hjälp av europeiskt samarbete efter Schengenavtalet 1995, vilket utmålar sig att vara ett område utan gränser men som skapade starkare gränser till personer som inte hade ett medborgarskap inom Europa. Rättssäkert och effektivt verkställighetsarbete (REVA) startades också i Sverige för att minska den illegala invandringen (Jansson, 2016, s. 106). Migrationsverket, Polisen och Kriminalvården samverkade för att effektivisera deportationer för individer som har fått avslag på beslut och när REVA startade ökade frihetsberövade personer på förvaren. Jansson (2016, s. 108) menar att organiserandet av utvisningar och stärkta gränskontroller reproducerar illegalitet och förvarstagbarhet som kan kopplas till kontroll och exkludering. Gränser eller gränslöshet existerar beroende på vem som korsar gränserna (Jansson, 2016, s. 109). Dagens restriktiva migrationspolitik har alltså inte uppstått ur ett vakuum, utan har en lång historia som i perioder har tagit olika riktningar. Dock går det att se att migranter både genom historien och i nutid har setts som ett "hot" i samhället. Förvaren är en central del av migration- och gränskontroller som rasifierar och kriminaliserar frihetsberövade, vilket skapar en större utvisningsbarhet och förvarstagbarhet. Men vad är ideella organisationers och aktivistiska nätverks del i förvaren? Då studien fokuserar på organisationer och aktivistiska nätverks engagemang på förvaren kommer nästa del behandla engagemanget på förvaren.

Ideella organisationer och aktivistiska nätverks engagemang på svenska förvar

Eftersom studien fokuserar på ideella organisationer och aktivistiska nätverk följer i denna del en överblick av hur besökarnas engagemang ser ut vid svenska förvar. Engagerade i ideella organisationer och aktivistiska nätverk är olika situerade i samhället och har olika mål med sitt engagemang, vilket också varierar inom organisationer och nätverk. En ideell organisation står för en organisering som är obunden från staten, vars syfte inte ska vara kommersiellt (Hill & Schoug, 2020). Dessa organisationer kan engagera sig för allt från humanitära frågor och mänskliga rättigheter, till idrott och politik. Hill och Schoug (2020) menar att ideella organisationer är en väsentlig grund för samhällsförändring och utveckling på olika sätt. Det finns fem ideella organisationer som idag har besöksverksamhet på avdelningar inne på förvaren i samarbete med Migrationsverket; FARR, Röda Korset, Amnesty, Svenska kyrkan och Caritas. Deras arbete fokuserar på besöksverksamheter med

samtalsstöd och påverkansarbete, men också hjälp med juridiska frågor och en övervakning av mänskliga rättigheter. Arbetet kan även variera inom organisationerna, där delar av organisationen kan ha olika rutiner på förvaren. Besöksverksamheterna på förvaren är inte reglerade i svensk lag, utan flera av organisationerna har haft ett långvarigt samarbete med Migrationsverket där de besöker förvarets olika avdelningar (Prop. 2011/12:60). För att ge exempel på organisationernas ståndpunkt kring frihetsberövandet till förvar, beskriver Röda Korset (2019) att frihetsberövade av migranter till förvar "bör undvikas", att andra varianter borde undersökas för att undvika förvar så långt som möjligt och att de mänskliga rättigheterna på förvaret ska övervakas. "Amnesty International verkar för att flyktingar och migranter inte skall frihetsberövas och placeras i förvar, och när så sker enbart i enlighet med gällande rätt och endast i undantagsfall" och arbetar för frihetsberövades mänskliga rättigheter på förvaret (Amnesty, u.å). FARR (2011) beskriver att de "...är principiellt mot frihetsberövande av asylsökande" och menar att Sverige inte borde frihetsberöva individer som har nekats asyl.

Vidare använder jag i uppsatsen begreppet aktivism som ett kontinuerligt politiskt engagemang för social och politisk rättvisa och för att göra motstånd mot hegemoniska system i samhället samt ett försök till att skapa andra verkligheter (Leitner et al. i Hansen, 2019, s. 39). I uppsatsen använder jag aktivistiska nätverk för att visa olika organisatoriska grupper som aktivister tillhör, där de kollektivt samarbetar. Aktivistiska nätverk med kopplingar till förvaren fokuserar på att mobilisera motstånd mot förvaret och deportationer av frihetsberövade via demonstrationer, manifestationer och blockader. Aktivister har också hjälpt till med att försöka få ut frihetsberövade från förvaret på olika sätt, exempelvis genom fritagningsförsök eller genom att försöka stoppa deportationer vid förvaren (Hansen, 2019). Vissa aktivister har även enskilda samtal och försöker hjälpa frihetsberövade juridiskt med deras asylärenden. Några av dessa nätverk som har engagerat sig för frihetsberövade på förvar är bland annat Aktion mot deportation, Ingen människa är illegal, Stoppa utvisningarna till Afghanistan!, Ung i Sverige och majoriteten av nätverken beskriver sin verksamhet på liknande vis; de engagerar sig för att skapa en bättre situation för migranter och asylsökande i Sverige, vilket även inkluderar de frihetsberövade på förvaren. Exempelvis engagerar sig Aktion mot deportation för att synliggöra maktstrukturer som marginaliserar och diskriminerar migranter (Hansen, 2019, s. 56), och de är emot förvarens existens i Sverige. Förutom dessa nätverk finns det även många personer som tar egna initiativ och som är mer löst kopplade till nätverken, då de engagerar sig mycket på egen hand för att hjälpa

frihetsberövade på olika sätt. Avsnittet tidigare forskning kommer fördjupa sig i studier gällande organisationer och aktivisters organiserade engagemang och motstånd mot förvarets migrations- och gränspraktiker, samt exempel på vilka utmaningar och möjligheter engagemanget utgör. Dessutom kommer studier fördjupa sig i humanisering av förvar samt kriminaliseringen av frihetsberövade, vilket har varit ett återkommande tema i bakgrunden.

Tidigare studier av förvarsverksamheten

I detta kapitel kommer jag i uppsatsen fördjupa mig i studier inom eller med kopplingar till det genusvetenskapliga forskningsfältet som berör förvar och olika migrations- eller gränsprocesser. I föregående kapitel gjorde jag en genomgång av förvarets historiska, sociala och politiska kontext nationellt och internationell och i detta kapitel kommer jag att göra en översikt av den forskning av förvar som är relevant för denna uppsats. Teman som tidigare berörts är bland annat gränskontroller och kriminalisering av frihetsberövade vid förvar. Detta avsnitt kommer dessutom fokusera på humaniseringen av förvar, organisationers olika aktivism och engagemang och frihetsberövades erfarenheter av förvar.

Som tidigare nämnts har Sveriges migrationspolitik utvecklats mot en restriktiv linje som fokuserat på säkerhet och kontroll gentemot individer som söker skydd i Sverige (se bland annat: Griffiths, 2013; Jansson, 2016; Khosravi, 2009; Lindberg 2021; Sager & Öberg, 2017) och många studier beskriver hur förvaren kriminaliserar och utmålar frihetsberövade som ett säkerhetshot mot nationen (Furman, Epps & Lamphear, 2016; Hall 2012; Lindberg, 2021). Griffiths (2013), Hall (2012) och Mainwaring och Silverman (2017) beskriver situationen på förvar i Storbritannien och dess migrationsregim⁸ som innefattar kontroll och makt (Mainwaring & Silverman, 2017). Mainwaring och Silverman (2017) menar att förvaren inte hjälper att kontrollera "flyktingkriser" med kontrollmekanismer som förvar, utan det kan istället förvärra situationen. Frihetsberövade lever i ständig osäkerhet och kris vilket normaliseras på förvaren och denna osäkerhet kan framställa utvisningsbarhet som skapas via styrning och makt vid institutionen (Griffiths, 2013). En annan aspekt av den komplexa situationen på förvaren är att Sverige gärna utmålar förvaren som en omhändertagande institution. Khosravi (2009) har utifrån ett etnografiskt fältarbete skrivit en artikel om irreguljära och asylsökande migranternas situation i Sverige kopplat till utvisningsärenden eller Migrationsverkets förvar. Khosravi kritiserar hur frihetsberövningarna humaniseras genom att beskriva att migranterna blir omhändertagna i förvar och vid utvisning, vilket kan likställas som en hotfull vänlighet. Migrationsverkets syfte med förvaren är att hålla individer åtkomliga för deportation och inte att omhänderta personer som kan vara syftet vid övriga

⁸ Migration-, gräns- eller deportationsregim är begrepp som förklarar nationers försök till att styra över migration och gränser genom bland annat mekanismer av gränskontroller och uppdelningar av medborgarskap; "First, although conventionally considered a "natural" or inevitable response on the part of sovereign states exercising their prerogative, if not obligation, to control their borders and regulate entry based on membership, deportation is in fact the expression of a complex sociopolitical regime that manifests and engenders dominant notions of sovereignty, citizenship, public health, national identity, cultural homogeneity, racial purity, and class privilege" (de Genova, 2010, s. 2).

låsta institutioner (Lindberg, 2022, s. 252). Rodin (2016) följer samma linje och menar att det sker en humanisering av förvaren i Sverige samt en reglering av gränser. I artikeln analyseras dokumentären *Förvaret* från 2015 som följer personal och frihetsberövade under olika situationer på förvaret i Flen. Personalen i dokumentären befinner sig i en komplex situation där de ska tänka på kontroll och säkerhet samtidigt som de ska vara omhändertagande gentemot de frihetsberövade. Rodin (2016) menar att dokumentären kan ses som en kritik mot gränsregleringen och instängningsideologin på förvaren som är motsägelsefull, då förvaret både ska ha ett humanistiskt förhållningssätt och samtidigt fokusera på kontroll och en effektivitet vid deportationer. Canning (2020) beskriver att miljön på de svenska förvaren utåt sett kan ses som human, men att det i grunden handlar om kontroll och att deportera individer som har sökt skydd av olika orsaker. Canning (2020) menar att frihetsberövandet och deportationerna leder till att vissa kroppar utsätts för rasifiering, vilket baseras på nationell identitet och medborgarskap. Dessa studier visar en tydlig linje av avhumanisering av frihetsberövade, men också att förvaren humaniseras i samhället vilket skapar en komplex dynamik. Denna komplexitet är viktig att förstå för att tolka hur deltagarna i uppsatsen upplever förvaren och processer av kriminalisering, humanisering och avhumanisering.

Organisationer och nätverk engagerar sig för frihetsberövade på förvaren på olika sätt som tidigare nämnts, men för att få en bredare förståelse kommer detta avsnitt fördjupa sig i olika studier som behandlar organisationers aktivism och engagemang kopplat till förvar. Några av forskningsfältets centrala teman är organisering, motstånd och solidaritet vid engagemang för frihetsberövade på förvaret. Tidigare studier beskriver hur människor engagerar sig på olika sätt för att skapa ett mer inkluderande samhälle där mänskliga rättigheter gäller alla. Hansens (2019) studie avhandlar aktivistiska grupper i Malmö och dessa aktivisters solidariska och kollektiva engagemang kopplas till makt, motstånd och rum. Hansen (2019) beskriver bland annat hur aktivister engagerar sig för jämlikhet i Malmö och vill visa motstånd mot anti-migrant diskurser i samhället. Detta möjliggörs via solidariska handlingar som inkluderar relationsskapande och kollektivisering. Några av de aktivistiska grupperna engagerade sig främst för att stoppa deportationer och strävar efter att förvaren ska stängas ned (Hansen, s. 59). Aktivistiska handlingar kopplat till förvaret är bland annat civil olydnad, blockader och fritagningsförsök. Förutom att visa motstånd på olika sätt menar Hansen (2019, s. 314) att förkroppsligandet av solidaritet och relationer mellan aktivister och individer som lever inom utvisningsbarhet är centralt för skapandet av en gemenskap och för att skapa rum och göra motstånd mot fördrivande av individer. Det solidariska engagemanget skapas där individer

med olika erfarenheter och positioner i samhället vill skapa ett mer jämlikt samhälle, trots skillnader och maktrelationer. Hansen (2019) beskriver att de aktivistiska gruppernas relation mellan varandra påverkas av pågående makthierarkier och identifierar olika utmaningar och möjligheter som de aktivistiska gruppernas engagemang utgör. Exempelvis hade grupperna olika syn på välgörenhet, solidaritet och radikalism vilket kunde leda till att samarbetet mellan grupperna försämrades (Hansen, 2019, s. 469–471). Vissa av grupperna skapade en mer radikal linje inom engagemanget för att bryta mot förtryckande samhällsstrukturer, vilket också kunde innebära att de grupperna fick ett motstånd från olika delar av samhället. Andra grupper hade istället en önskan att bli erkända av allmänheten och på samma gång arbeta med påverkansarbete, men kan då bli ifrågasatt för att inte kritiserar förtryckande samhällsstrukturerna på samma nivå som de andra aktivistiska grupperna (Hansen, 2019, s. 471). Hansen (2019, s. 474) tar också upp olika möjligheter som grupperna skapar, bland annat möjligheter att hjälpa individer att återupprätta liv, nätverk och platser att leva på. Ett annat aktivistiskt initiativ kopplat till förvaren i Sverige är Asylstafetten som Joorman (2019) skriver om, vilket är en protest mot förvar och deportationerna i Sverige där demonstranter går från Malmö till Stockholm. Studien beskriver bland annat vad demonstrationens deltagare har för upplevelser av förvar och beskriver teman kring kriminalisering, trovärdighet och rasism, samt att humanitet ställs mot fientlighet inom förvaren i Sverige. Joorman (2019) menar att förvaren materialiserar en identitet av frihetsberövade som ovälkomna icke-medborgare, men att det under protesterna vid förvaret i Åstorp skapades en motsatt kollektiv identitet som bottnar i nödvändigheten av att utmana förvarens praktiker eller existens.

Studier om aktivism vid förvar i globala nord liknar den svenska kontexten, som bland annat innefattar ett solidariskt engagemang som gör motstånd mot rasifiering gentemot frihetsberövade. Lindley (2019) undersöker mobiliseringen och aktivismen kring rättigheter för frihetsberövade vid Storbritanniens förvar, där olika motivation och erfarenheter från aktivister uppstår. Här skildras erfarenheter från personer som engagerar sig mot den nuvarande migrationspolitikens exkludering av frihetsberövade och hur aktivisters försöker att skapa mer inkluderande rum. Artikeln beskriver att det skapas en distans till frihetsberövade i samhället och att de homogeniseras som en social grupp. Lindley (2019) menar att aktivister överkommer detta genom att interagera med frihetsberövade och besöka förvaren för att skapa relationer med de frihetsberövade. Aktivisterna använder också sitt engagemang för ett politiskt syfte genom påverkansarbete och att försöka förändra migrationspolitiken. För att kunna skapa en politisk förändring och opinionsbildning menar

Lindley (2019) att det är centralt med nätverk och allianser för att skapa en grund att stå på i politiska frågor och få stöd eller kunskapsutbyte genom olika nätverk eller organisationer. Kemp (2019) behandlar liknande teman inom förvar i Storbritannien, men fokuserar på frivilligbesök som är komplext eftersom det kan uppstå ojämna maktförhållanden mellan frivilliga och frihetsberövade, då frivilliga kontrollerar de resurser av affektivitet som är riktade till de frihetsberövade. Kemp (2019, s. 259) menar att istället för att försöka utföra olika typer av motstånd av institutionens exkluderande processer kan service av gästfriheten och omsorg möjliggöra att förvaret kan fortsätta genomföra exkluderande processer på förvaret. Kemp (2019) menar att det är en risk om frivilliga som vill visa motstånd mot migrationsregimer är okritiska inom deras egna engagemang och därför kan möjliggöra social kontroll på förvaren. Kemp (2019) skriver också om att frivilliga bör inrikta sig mer solidariskt och reflexivt engagemang istället för ett serviceinriktat, för att på olika sätt stå upp för frihetsberövade rättigheter utan att skapa ytterligare förtryck. Fleischmann och Steinhilper (2017) visar i sin studie komplexiteten av att engagera sig som frivillig och beskriver personer som i Tyskland började engagera sig för volontärarbete under den så kallade flyktingkrisen vid 2015. Detta volontärarbete anser Fleischmann och Steinhilper (2017) var ambivalent då det å ena sidan kunde leda till att reproducera hierarkiska förtryckande maktstrukturer som existerar inom migration regimer och å andra sidan kunde skapa motstånd mot migrationsregimen på varierande sätt. Dessutom menar forskarna att det är en myt att tro att volontärarbete som detta kan ses som opolitiskt, då volontärer engagerar sig för att få ojämlika samhällsstrukturer till mer jämlika. När volontärerna får en insikt om denna myt kan de få en bredare förståelse för olika kontexter av påtvingad migration. Studier som tar upp teman där engagemang relateras till frågor om solidaritet, relationsskapande och makthierarkier som uppstår i aktivisters och frivilligas engagemang. Att arbeta som frivillig eller aktivist vid förvar utgör en komplex situation vid en institution där det sker migration- och gränspraktiker och maktrelationer, där det är viktigt att förstå hur organisationer och aktivister arbetar på olika sätt för att hjälpa de frihetsberövade inom dessa praktiker och relationer.

Denna uppsats centreras sig på organisationers och nätverks engagemang på förvaren, men frihetsberövades erfarenheter av institutionen är en central del för att förstå förvarets praktiker. Det förekommer en mängd av olika erfarenheter av förvar då frihetsberövade inte ska likställas som en homogen grupp, men det finns teman som återkommer i berättelser om förvaren. Antologier och berättelser beskriver frihetsberövade förvar som en plats där

individer kriminaliseras och fråntas basala mänskliga rättigheter, där det också uppkommer motstånd som frihetsberövade skapar mot förvaret och dess praktiker (Se bland annat; Andersson m.fl. 2016; Debono, Rönqvist & Magnusson, 2015; Kreichauf, 2021; Montange, 2017). Khosravis (2010) och Boochani (2019) behandlar frågor om förkroppsligande av gränser och gränsprocesser, där de skriver om både deras egna och andra personers erfarenheter av flykt och förvar. Khosravi (2012, s. 101) beskriver att förvaren som ett fängelse där oönskade icke-medborgare placeras som ska deporteras och ses som förlorade kroppar. Boochani (2019) skildrar erfarenheter av förvaret på Manus Island, beskriver ett komplext förtryckande system som är inriktat sig på att isolera individer. Erfarenheter av förvar är oftast undagömda i samhället och Boochani (2019) vill med sin bok visa vilka förtryckande och våldsamma processer som uppstår inom förvar.

Tidigare forskning från genusvetenskapliga och kritiska migrationsstudier har bland annat visat att det sker en humanisering av avhumaniserande praktiker på förvaret, att frihetsberövade kriminaliseras och att det finns olika möjligheter och utmaningar med organisering och aktivism med kopplingar till förvar. Detta knyter an till denna uppsats som kopplar samman teman av kriminalisering av frihetsberövade, en humanisering av förvarets avhumanisering, det solidariska engagemanget från frivilliga och aktivister där det även kan uppstå ambivalenta situationer. Med utgångspunkt i dessa studier kommer jag i uppsatsen att fördjupa analysen av hur frivilligas engagemang och upplevelser av förvar kan förstås i relation till gränsande praktiker och hur de beskriver utmaningar i det solidariska arbetet.

Teoretiska utgångspunkter

Uppsatsen utgår från tre teoretiska begrepp vilka är *gränsande*, *solidaritet* och *sörjbarhet*. Dessa begrepp används för att analysera materialet som kan kopplas till de ideella organisationerna och de aktivistiska nätverkens engagemang på förvaren.

Gränsande

För att förklara olika *gränsanden* som uppstår på förvaret vill jag använda mig av Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy (2019, s.1) som i deras bok beskriver hur gränsanden har blivit en central del av det sociala och politiska samhället och dess ordning. I boken används 'Bordering' som jag har valt att översätta till gränsande. Författarna utgår från situerad intersektionalitet, där situerad kunskap och upplevelser är i fokus från olika sociala kategorier och dimensioner (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 26). "By analysing various individual perspectives on these internal bordering processes, we are able to see how the people involved construct and reconstruct the border, as well as their own identities and claims of belonging, through the creation of sociocultural, political and geographical distinctions" (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 27). Författarna beskriver att nationens gränsande teknologier har ändrats och gränskontroller har utökats inom och utanför nationerna; "As analysed in this book, these debordering and rebordering practices have marked a fundamental change. This change has been caused not just by the technologies that have been employed in bordering processes, but also by the political projects of governance and belonging that underlie them." (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 1–2). Nationsgränser är kopplade till neoliberalism, globalisering och governmentaltitet, vilket har skapat politisk kontroll och gränsövervakning vid nationsgränser genom bland annat olika teknologier innanför och utanför nationsgränserna i samhället (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 2,7). Gränsande måste sättas i relation till den historiska processen av gränser och dess politiska, ekonomiska och sociala påverkningar. Gränsande är kopplat till migration och nationens säkerhetsisering från yttre hot som terrorism, samt som ett försök till att skapa en starkare nationsidentitet. Gränsandet innefattar flera nivåer av processer och i boken används begreppen tillhörighet och medborgarskap för att visa hur dessa gränsanden på olika sätt rasifierar och exkluderas vissa sociala grupper i samhället. Medborgarskap utgör en del av tillhörighetspolitiken, då det skapar strukturer som delar upp vilka individer tillhör nationen eller inte (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 8).

I och med olika processer i samhället som globalisering och neoliberalism har ojämlikheten utökats och allt fler människor lever transnationellt och korsar nationsgränser (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 12). Men det handlar inte bara om människors mobilitet utan också kontrollerandet av mobiliteten (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 4). Processer av gränsade har blivit påverkade på olika sätt; det har blivit enklare för vissa individer att fritt röra på sig och hålla kontakt, medans det för andra individer har blivit en prekär situation med hårdare kontroller vid nationsgränser och mer teknologier för övervakning (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 11–13). Gränsande kan ske på olika nivåer i samhället, bland annat på en nationell eller vardaglig nivå. Vardagligt gränsande (everyday bordering) kontrollerar individer genom att använda olika teknologier som rasialiserar och delar upp individer utefter föreställd tillhörighet (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 17). Visum och pass är exempel på teknologier som styr gränsande och frihet av mobilitet, vilket skapar uppdelningar av så kallade “illegala” eller “legala” migranter (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 13). “Borderings are therefore practices that are situated and constituted in the specificity of political negotiations as well as in the everyday life performances of these negotiations, being shifting and contested across individuals and groupings as well as in the constructions of individual subjectivities” (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 24). Dessa gränsande sker i vardagliga praktiker vilket exempelvis kan ske på flygplan, på arbetsplatser eller via interaktioner mellan individer och är en central del av hur nationer styr bland annat hierarkier av exkluderande och kontroll av mångfald i samhället. I boken ges exempel där medborgare, hyresvärdar och arbetsgivare blir en del av det vardagliga gränsandet inom samhällets fientliga anti-migrations miljö, där det skapas en plikt som en “god medborgare” att agera gränsvakt och rapportera individer som anses utföra “immigration crimes” (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 99-104, 108, 114). Men det uppkommer också osäkerhet i den ibland påtvingade rollen som gränsvakt via påtryckningar från staten (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 129). Dessutom skapar den fientliga miljön en misstro och rädsla inom gemenskaper och relationer i samhället som i sin tur påverkar den sociala solidariteten mellan individer;

Moreover, the hostile environment has also affected social solidarity and cohesion in society overall, driving wedges of suspicion and fear not only between families and communities, but also within them. This is one of the main causes of the major impact that everyday bordering has on local and global social inequalities (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 164).

Det vardagliga gränsandet skapar komplexa möten och praktiker mellan individer i samhället (Yuval-Davis, Wemyss & Cassidy, 2019, s. 100–101). I uppsatsen använder jag mig av gränsande och vardagligt gränsande i syfte att analysera teman som uppkommer relaterat till förvaren och deltagarnas engagemang via organisationerna och nätverken. Uppsatsen kommer ta upp gränsande i relation till komplexiteten av att deltagarna korsar förvarets gränser och hur deras engagemang är kopplat till reproduktionen av gränsande processer inom förvaret.

Solidaritet

Solidaritet är ett begrepp som kan hjälpa att öka förståelsen för det medmänskliga arbetets möjligheter och utmaningar, och många forskare som har studerat om hur sociala rörelser eller aktivister har använt solidaritet i sitt engagemang (Hansen, 2019, s. 116). Hansen (2019, s. 115) menar att solidaritet har ändrat betydelse historiskt och att det finns olika typer av solidaritet som inte fokuserar på samma saker. Exempelvis kan solidaritet grunda sig i värderingar, religion, politik eller liknande. Jag utgår från ett feministiskt perspektiv av solidaritet och Mohanty vill i sin vision värna om en avkoloniserad feministisk solidaritet utan gränser och att gemensamma skillnader kan vara centralt för en djupare solidaritet mellan gränser och ojämlika maktrelationer (2007, s. 250, 264). Mohantys definition av solidaritet går ifrån tankarna av en gemensam och universell identitet (2003, s. 135). “Jag definierar solidaritet i termer av ömsesidighet, ansvarsfrihet och utifrån behovet av att erkänna gemensamma intressen som förutsättningar för upprätthållandet av förbindelser mellan olika gemenskaper” (Mohanty, 2007, s. 23). Mohanty beskriver ett perspektiv där solidaritet uppstår i interaktion med andra människor och där individer kämpar mot kapitalistiskt och kolonialt förtryck, men där det existerar en acceptans av skillnader mellan människor. Mohanty (2007, s. 164) skriver dock att det kan uppstå utmaningar när människor tillsammans ska arbeta solidariskt mellan olika sociala kategoriseringar och grupper. Mohanty (2007, s. 268) menar att det solidariska arbetet bör centrera på medansvar och att synliggöra sociala samhällsgruppers olika historiska kopplingar och inte endast hur gränser mellan bland annat klass, kön eller sexualitet integreras inom de sociala grupperna. Inom solidaritetsarbete finns både gemensamma eller individuella upplevelser av aktivism och förtryck. Liinason och Cuesta (2016, s. 259) menar att det är grundläggande för ett solidariskt engagemang att förstå och engagerar sig i olikheter som uppstår mellan människor och i strukturer i samhället för att kunna motverka att reproducera förtryckande handlingar och

processer. Sedan kan det finnas risker med att identifikation som kan avgränsa feministiskt solidariskt engagemang (Liinason och Cuesta, 2016, s. 253). Dessa risker handlar om att kolonisera och appropriera en individs erfarenheter på grund av egna anspråk, som kan leda till ytterligare förtryck eller att individens identitet framställs på ett felaktigt sätt (Liinason & Cuesta, 2016, s. 254).

Som tidigare nämnts beskriver Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy (2019) vardagen som en central nivå att analysera gränsande processer i samhället och Tyerman (2022) använder sig också av vardagen för att förstå det solidariska engagemanget;

Looking at the ‘solidarity work’ of no border activists in Calais, I examine how everyday life is a key site for developing practical relations of solidarity with migrants in ways which cross and challenge hard divisions of state borders and citizenship. It is on the ‘rough ground’ of everyday life that we can and must engage in the ongoing process of developing solidarity (Pin Pat i/och Tyerman, 2022, s. 175).

Tyerman (2022, s. 176–177) beskriver att humanitär välgörenhet som inte engagerar sig tillsammans med andra individer riskerar att skapa en uppdelning mellan den “utsatta migranten” som gäst och den “humanitära medborgaren” som värd, vilket kan utgöra en utökning av exploatering och uppdelningar av medborgare/icke-medborgare vid nationsgränser. Tyerman utgår från liknande utgångspunkter som Mohanty och menar att vardagligt solidaritetsengagemang istället grundar sig på en ömsesidighet och ett samarbete tillsammans med individer och grupper för att göra motstånd mot ojämlikheter i samhället. Solidaritet i vardagen varierar beroende på kontext och individers mål och situation (Tyerman, 2022, s. 186), där det är centralt med relationsskapande mellan individer som är situerade på olika platser i samhället med olika erfarenheter;

It is in the everyday proximity of spending time together that relations of trust, care, and friendship develop across borders of citizenship status, cultural differences, and lived experiences. Just as much as the practical and material support these spaces provide for people on the move, the social relations that develop within them are crucial for resisting the seductive powers of borders and making possible different ways of living ‘within, against, and beyond citizenship’ and segregation (de Angelis i Tyerman, 2022, s. 185).

Tyerman (2022, s. 178) beskriver att solidaritet som sker inom sociala och politiska engagemang för migranter innebär en komplex situation och att det kan vara svårt att agera utan att engagemanget på något sätt påverkas av staten eller av samhällets olika makthierarkier; "Solidarity from a position of complicity with borders, then, involves recognising our implication in systems of power and oppression" (Butler i Tyerman, 2022, s. 179). Individer som är delaktiga i engagemang för vardaglig solidaritet är situerade vid olika nivåer/platser i samhället och har varierande sociala kategorier som kön, klass och sexualitet. Tyerman (2022, s. 177–179) menar att det är centralt att kritiskt tänka reflexivt över sin egna privilegierade position i samhället samt att "dekonstruera privilegier i vardagliga interaktioner", där aktivisters mål ska inte vara i centrum. Tyerman beskriver en komplex situation där aktivister exempelvis har tillgång till pass eller har möjligheten att kunna få husrum och mat, vilket kan skapa en ojämn maktrelation inom vardagligt solidaritetsengagemang. Men aktivister bör inte ska blunda för dessa ojämlikheter;

Instead, they must be recognised, navigated, and constantly challenged in the everyday practice of solidarity, in ways that produce new possibilities for relating to and living with each other. Despite the divisions and inequalities that persist among different communities in Calais, people still come together to challenge border segregation and in doing so bridge their differences. (Tyerman, 2022, s. 181).

Kopplat till detta menar Tyerman också att det är centralt att kunna synliggöra ambivalensen inom det vardagliga solidariska engagemanget, för att ta ansvar över hur vi är delaktiga inom gränsande och makthierarkier och på det sättet se vilka möjligheter och villkor som finns inom det vardagliga solidaritetsengagemanget (Tyerman, 2022, s. 165). Vardaglig solidaritet är en väg för att göra motstånd mot gränsande och normer om medborgarskap, där författaren menar att engagerade bör försöka trotsa nationalistiska tendenser inom solidariskt engagemang och fokusera på att relationsskapandet mellan människor (Tyerman, 2022, s. 183). Författaren menar också att ett gränslöst samhälle är en nödvändighet för att överkomma rasistiska och exploaterande samhällsstrukturer och något som kan överkommas via gemenskap, solidaritet och mänsklighet i olika relationer. Mohanty (2007), Tyerman (2022), Liinason och Cuesta (2016) beskriver alla att det är centralt att acceptera sociala skillnader inom solidariskt arbete och inte sträva efter en homogen solidaritet. Dessutom krävs en förståelse för sociala dimensioner och maktrelationer i samhället, för att inte vara en del av förtryckande processer och centrera engagemanget inom ett relationsskapande mellan

individer. Med en bakgrund av feministisk solidaritet och genom att förstå solidaritet i vardagen, kommer uppsatsen analysera möjligheter och utmaningar med solidariskt engagemang på förvaret med hjälp av deltagarnas erfarenheter. Genom det solidariska arbetet kan migrationsprocesser på vardaglig nivå analyseras, men också det politiska och sociala deltagande inom vardagens pågående gränsande via engagemanget inom och mot dessa gränssanden. Uppsatsen kommer analysera hur solidaritet skapas mellan aktörer som befinner sig i ojämna maktförhållanden men som vill skapa ett mer jämlikt samhälle tillsammans.

Sörjbarhet

Begreppet *sörjbarhet* (grievability) är centralt i Judith Butlers bok *Frames of War - When is life grievable?* (2016). Boken innefattar bland annat teman om krig, statligt våld samt rasism och hur dessa teman är integrerade och skapta i dagens modernistiska och nyliberalistiska samhälle. Butler beskriver att vissa liv ses som sörjbara och andra inte, vilket beror på sociala/politiska kontexter, relationer och normer i samhället. För att förstå begreppet sörjbarhet behövs en förklaring av en rad begrepp som är kopplade till sörjbarhet. Först och främst använder Butler (2016, s. 9) begreppet inramning (framing) som inbegriper vad människor tror sig se och uppleva, men där verkligheten kan innefatta fler saker än vad som ingår i själva inramningen. Inramning används av Butler (2016, s. 1) för att förklara epistemologiska inramningar som avgör om liv ses som levda eller förlorade, vilket beror på en process av normer och maktstrukturer i samhället. Detta innefattar olika teknologier, exempelvis fotografier som används i media under krigstider för att förstärka nationernas maktstrukturer (Butler, 2016, s. xiii-xiv).

The “frames” that work to differentiate the lives we can apprehend from those we cannot (or that produce lives across continuum of life) not only organize visual experience but also generate specific ontologies of the subject. Subjects are constituted through norms which, in their reiteration, produce and shift the terms through which subjects are recognized (Butler, 2016, s. 3).

Butler kopplar sörjbarhet och inramning med igenkännbarhet (recognizability) som genom olika värden skapar normer om vad som är igenkännbart vilket föregår erkännandet. Igenkännbarhet formar förutsättningar för vart och när erkännande kan uppkomma. En människa kan uppfattas som levande, men det behöver det inte betyda att det är erkänt som ett liv (Butler, 2016, s. 7–8).

Not all acts of knowing are acts of recognition, although the inverse claim would not hold: a life has to be intelligible *as a life*, has to conform to certain conceptions of what life is, in order to become recognizable. So just as norms of recognizability prepare the way for recognition, so schemas of intelligibility condition and produce norms of recognizability (Butler, 2016, s. 6-7).

Men när ses ett liv som sörjbart och värt att skydda? Den politiska och sociala världen är central för att den mänskliga kroppen ska kunna existera och kroppar är skapta genom normer, där normativa scheman i maktsystem avgör om kroppar ses som levande eller inte (Butler, 2016, s. 3-4). Under vissa kontexter och sammanhang ses en del liv som osörjbara då livet anses sakna ett värde. Utan sörjbarhet skapas något levande som är något annat än liv (Butler, 2016, s. 15).

Without grievability, there is no life, or, rather, “there is a life that will never have been lived,” sustained by no regards, no testimony, and ungrieved when lost. The apprehension of grievability precedes and makes possible the apprehension of precarious life, Grievability precedes and makes possible the apprehension of the living being as living, exposed to non-life from the start (Butler, 2016, s. 15).

Butler (2016) menar att liv är socialt skapta som sörjbara eller inte, beroende på bland annat olika normer, igenkännbarhet och prekaritet. Begreppet prekariatet innefattar ett mänskligt beroende av andra människor som utgör vilka vi är. Människor blir inte prekära under deras livstid, utan samexisterar med prekaritet under hela livet (Butler, 2016, s. 14-15).

“Precariousness implies living socially, that is, the fact that one's life is always in some sense in the hands of the other. It implies exposure both to those we do not know; a dependency on people we know, or barely know, or know not at all” (Butler, 2016, s. 14). Butler (2016, s. 31) skriver att osörjbarhet och exploateringen av delar av befolkningar uppkommer vid gemensamma förutsättningar för prekaritet. Vissa befolkningar är exempelvis mer utsatta för social, ekonomisk och politisk exploatering jämfört med andra. Vissa befolkningar blir inramade som förlorade liv och inte som en levande befolkning. Dessa liv ses inte som sörjbara, utan att det till och med är nödvändigt att dessa kroppar går förlorade för att skydda de levande (Butler, 2016, s. 31). Butler belyser att det krävs att människor utmanar den dominerande medias och samhällets bild av vad som uppfattas som liv eller inte, för att fler människor ska bli synliga och ses som levande (Butler, 2016, s. 51). Butler använder främst

begreppet sörjbarhet på en strukturell nivå i samhället och försöker som nämnts visa att det finns normativa maktstrukturer i samhället som gör att vissa personer ses som sörjbara eller inte. Men jag kommer i uppsatsen använda begreppet sörjbarhet för att förstå hur sörjbarhet kopplas till deltagarnas engagemang för de frihetsberövade på förvaret och hur de påverkas av dessa normativa strukturer eller om de går emot dem. Jag menar att frihetsberövade på förvaren kan ses som osörjbara av samhället då erfarenheter av frihetsberövande, bland annat då frihetsberövades erfarenheter av förvar ofta är osynligt i samhället och att frihetsberövade kan ses som förlorade kroppar (Boochani, 2019; Khosravi, 2012), där frihetsberövade sedan kan bli deporterade mot deras vilja och utan att de blir sörjda för. Som tidigare nämnts finns flera berättelser från frihetsberövade som upplever prekära situationer på förvaret och upplever traumatiserande och förtryckande migrations- och gränsprocesser. Genom deltagarnas erfarenheter vill jag förstå hur sörjbarhet kopplas till de frihetsberövade på förvaret och hur det visar sig inom deltagarnas engagemang. Engagemanget i organisationerna och nätverken kan vara ett sätt att omsätta sörjbarhet i praktisk handling. Jag använder sörjbarhet för att analysera om relationen mellan besökare och frihetsberövade på förvaren kan vara en symbol för medmänsklighet eller/och en symbol för en ojämn maktrelation.

Sammanfattning av teoretiska begrepp

För att sammanfatta teoridelen kommer uppsatsen utgå ifrån dessa begrepp och analysera materialet med hjälp av begreppen gränsande, solidaritet och sörjbarhet. Begreppen sammanlänkas i hur gränsande praktiker uppkommer i deltagarnas engagemang eller hur solidariskt arbete påverkas av maktrelationer och migrations- och gränsprocesser samt hur sörjbarhet uppkommer vid dessa gränsprocesser. I min användning av begreppen kommer jag särskilt att fokusera på gränsande och solidaritet i vardagen och något som skapas i interaktioner och möten mellan individer på förvaren. Analysen kommer utgå från en vardaglig nivå och se hur de strukturella migrations- och gränsprocesserna kan påverka inom deltagarnas vardagliga engagemang.

Metodologi

Mitt intresse för förvar uppkom när jag började förstå de komplexa maktrelationerna och förtryckande processer kring institutionen som liknande ett fängelse och som även kriminaliserade individer som har sökt skydd i Sverige. Jag har en position där jag själv inte har upplevt förvar, men jag har tidigare engagerat mig i ideella föreningar som har arbetat med asylsökande eller irreguljära migranter på olika sätt. Detta har hjälpt mig att skapa en förståelse för prekära livssituationer som kan uppstå och det förtryck som finns inom migrationsprocesser och förvar i Sverige.

Jag utgår från en feministisk, antirasistisk och antikapitalistisk ståndpunkt genom hela studien. Genom den feministiska utgångspunkten produceras kunskap mellan individer och att det sker ett utbyte av erfarenheter från individers situerade position. Genom min studie vill jag producera kunskap genom andras erfarenheter av förvaren för att förstå hur det är att engagera sig på förvaret och hur det är att vara besökare vid denna institution. Harding (2006) skriver att forskning inom globala nord har cirkulerat kring normer och ideal av neutralitet och rationalitet, där det har uppstått ett sanningsideal av objektivitet som har premieras när forskare producerat kunskap. Feministisk och postkolonial forskning har kritiserat dessa sanningsideal och krav på objektivitet. Jag utgår dels från ståndpunktsteori som har sin grund i synen på kunskap som situerad, vilket innebär att kunskap som produceras är kopplad till politiska och sociala ställningstaganden och att absolut neutralitet inom forskning inte är möjlig. Istället argumenterar Harding för en feministisk grundad forskning som är heterogen och situerad (Harding, 2006, s. 68, 83-84).

Jag kombinerar detta synsätt med postkolonial teori och en kritisk migrationsteori. En kritisk ståndpunkt av migration grundar sig i att majoriteten av studier och politik som behandlar migration har framställts ur ett västerländskt perspektiv, vilket har rasifierat och exploaterat individer på olika sätt. Detta innebär att kunskap kring migration har blivit påverkade av historiska, sociala, politiska och ekonomiska strukturer som förtrycker och rasialiserar personer i världen i olika dimensioner. Genom att utgå från detta perspektiv som en metodologisk grund, hjälper det mig förstå processer som påverkar hierarkiska maktordningar i samhället. De Genova (2005, s. 21) kritiserar forskning som har stereotypiserat och exploaterat migranter och han menar att forskare måste situera sig själva och att producera kunskap som både är epistemologiskt och politiskt situerad för att frågå

dessa förtryckande strukturer. Det postkoloniala perspektivet vill gå ifrån en eurocentrisk kunskapsproduktion och kunna förstå andra kunskapssystem (Harding, 2006, s. 6).

Uppsatsens metodologi, metod och etik följer samma linje, där jag genomgående strävar efter att ha en reflexiv blick på min studie. Med detta metodologiska perspektiv som grund, innebär det att uppsatsens fokus inte kommer vara att studera en viss typ av kategori eller grupp i samhället, utan istället försöka förstå deltagarnas erfarenheter av förvaren samt de gränsprocesser som uppstår.

Metod och material

Metod och material

Studien använder kvalitativ metod, semistrukturerad intervju och en tematisk analys. Detta val grundar sig i att försöka förstå erfarenheter och mening inom socialt liv. Intervjuer inkluderar förståelser av individers ord, mening och kunskap vilket skapar olika perspektiv av erfarenheter (Leavy & Harris, 2019). För få en förståelse av deltagarnas erfarenheter relaterat till studiens syfte, genomfördes enskilda semistrukturerade intervjuer. Semistrukturerade intervjuer centrerar sig på intervjupersonernas egna berättelser och uttryck, vilket styr intervjuerna (Leavy och Harris, 2019, s. 138–139). Jag utgick ifrån en intervjuguide med förberedda frågor, men deltagarnas egna berättelser har styrt intervjuernas riktning.

Intervjuguiden utgick från teman om organisationernas och nätverkens engagemang gentemot frihetsberövade och deltagarnas erfarenheter av förvaret. Intervjuerna har både ägt rum på plats och digitalt, detta fick deltagarna avgöra beroende på deras situation eller av geografiska skäl. Linabary och Hamel (2017) beskriver feministisk digitala intervjuer där fokus ligger på att förstå kvinnors erfarenheter och på vilket sätt forskaren kan använda reflexivitet genom hela processen av intervjun. Författarna menar att det är viktigt att försöka bryta mot hierarkiska maktrelationer som kan uppstå och istället skapa kunskap tillsammans med deltagaren, exempelvis att låta intervjupersonerna bestämma vilket alternativ som de själva vill bli intervjuade på. Utöver detta är det bra att möjliggöra så deltagare har tillgång till tekniken som behövs och vara noga med säkerhetsskäl och konfidentialitet, så deltagarnas integritet inte tar skada (Linabary & Hamel, 2017). Bryman (2018, s. 592–593) beskriver för- och nackdelar som digitala intervjuer medför. Att utföra intervjuer online är även ett lättillgängligt och smidigt sätt att göra en intervju om personer som ska delta befinner sig på olika platser. Dock menar Bryman (2018, s. 592–593) att det finns risker för att tekniska störningar kan uppstå och att delar av intervjun kan gå förlorad vid dålig täckning. Att öppna för möjligheten att hålla intervjuer både på plats och digitalt underlättade för både deltagarna och för mig, då det gjorde intervjuerna mer lättillgängliga.

Jag har använt mig av strategisk sampling och snöbollssampling för att nå ut till uppsatsens deltagare. Detta innebär att jag strategiskt har hört av mig till personer som jag sedan innan visste skulle passa som deltagare till uppsatsen och som engagerar sig för frihetsberövade på förvaren (Mason, 2017, s. 80). När jag använde snöbollssampling förfrågades deltagare om

de vill tipsa mig om ytterligare personer som kan tänkas vara intresserade att delta i studien (Mason, 2017, s. 108). Min sampling innefattar personer som är anställda eller engagerar sig antingen ideellt på ideella organisationer eller på aktivistiska nätverk genom de olika förvaren i Sverige. Jag valde att kontakta både ideella organisationer och aktivistiska nätverk för att få en bredare förståelse för hur både organisationer och nätverk engagerar sig på förvaren. Totalt har 10 deltagare blivit intervjuade, vilka har engagerat sig på olika svenska förvar som anställda, frivilliga eller som aktivister. Intervjuerna har varit mellan 40 och 90 minuter långa. Ingen av deltagarna har själva varit frihetsberövade på förvar. Johanna, Paul och Tina har engagerat sig inom aktivistiska nätverk. Aktivisterna varierar i sitt engagemang på förvaren, där vissa har en stark koppling till nätverk och andra främst arbetar genom eget engagemang och är mer löst kopplade till nätverken. Filippa, Anders, Dana och Maria är alla anställda på ideella organisationer inom besöksverksamheterna och Julia engagerade sig som frivillig via en besöksverksamhet. Anders och Maria är anställda på en religiös ideella organisation. Melina och Markus har båda varit engagerade inom aktivistiska nätverk och som frivilliga inom ideella organisationer. Filippa, Anders, Dana och Maria kontaktades via organisationens hemsida eller via en kontakt som jag hade sedan innan via en av organisationerna. Melina, Markus, Paul och Tina tog kontakt med mig efter att jag hade lagt upp ett inlägg i olika Facebookgrupper som var kopplade till solidariskt eller aktivistiskt arbete med migranter eller asylsökande. Johanna har jag haft tidigare haft kontakt med via ett aktivistiskt nätverk och hon ville ställa upp som deltagare i uppsatsen efter att ha blivit tillfrågad. Alla deltagare har varit aktiva vid förvaret under minst ett år, men flera av deltagarna har varit engagerade i flera år. Johanna, Julia och Paul är dock inte längre aktiva på förvaret. Genom att ha en spridning av deltagare som engagerar sig på förvaret skapar ges en bred repertoar av hur engagemang inom förvaret utförs och upplevs.

Under själva intervjun ger Leavy och Harris (2019, s. 143) olika tips för att samla in data via intervjuer. Ett aktivt lyssnande och intresse under intervjun med passande följdfrågor kan skapa ett djup i intervjun. För att tolka insamlade data har jag transkriberat och kodat det inspelade materialet. Därefter kategoriserades dessa kodningar till olika teman och sedan tolkade jag materialet utifrån olika mönster som uppstår. Vid sidan av detta har jag använt mig av memo-skrivningar, vilket är anteckningar jag skrev och använde under processen av kodningar och kategoriseringar av ord (Leavy & Harris, 2019, s. 157). Memo-skrivningar hjälpte mig att tolka materialet då jag kan se tillbaka på anteckningar under processen av transkribering och kodning och koppla ihop tankar som uppkom under processen. Jag har

gjort olika sammanfattningar av varje intervju och delat in dessa i olika teman. Därefter sammanställde jag mitt material och som relaterades till uppsatsens tidigare forskning och teori. Innan analysen av mitt material har jag gjort en tolkande och reflexiv läsning av materialet för att förstå olika mening och förståelse över sociala fenomen (Mason, 2017, s. 249). Jag har läst data som genereras i interaktion mellan mig som forskare och deltagare i studien för att se hur olika relationer och min roll som forskare i studien påverkar materialet.

Etiska överväganden

Denna del kommer behandla moraliska dilemman, sociala och politiska rättigheter samt hur individer kan bli påverkade av forskning som utförs (Leavy & Harris, 2019, s. 95). Leavy och Harris (2019, s. 95) beskriver att forskare inte kan vara helt objektiva utan att individer alltid är del av ett sammanhang och har olika erfarenheter som kan påverka studien, vilket är uppsatsens utgångspunkt. Vetenskaplig forskning från olika grenar har utnyttjat och stereotypiserade individer inom vetenskapliga studier. Feministiska forskare betonar vikten av att studier ska försöka gynna deltagare i forskning, men även individer som kan påverkas av studien (Leavy & Harris, 2019).

Genomgående i min studie har jag strävat efter att förhålla mig reflexivt till mitt material. Leavy och Harris (2019, s. 103) beskriver reflexivitet som hänger ihop med hur maktrelationer och rollen som forskare påverkar forskningsprocessen. Då forskare tar med förförståelse och erfarenheter, behöver forskare tänka på vilka kunskaper som skapas under forskningsprojektet. Eftersom jag hade viss kännedom kring de ideella organisationerna och de aktivistiska nätverken sedan innan, försökte jag påminna mig själv om detta för att inte skapa förutfattade meningar om deras engagemang på förvaren. Eftersom jag inte har upplevt förvaren själv är det centralt att analysera deltagarnas erfarenheter utifrån deras perspektiv och att sedan lyfta deras erfarenheter inom genusvetenskapliga diskussioner. Leavy och Harris (2019, s. 118–119) fördjupar användningen av reflexivitet med emotionell reflexivitet. Detta innebär att forskaren tar med erfarenheter och känslor som en del av studien för att kunna genomföra en studie med känsliga ämnen. Även om deltagare och forskare inte har samma erfarenheter kan aktiv lyssning och stöd visa forskarens egen sårbarhet och på det viset visa emotionell reflexivitet. Leavy och Harris (2019, s. 105) beskriver att etik inom feministisk forskning ofta kan beröra känsliga ämnen och utsatta grupper i samhället, därför krävs känslomässigt arbete för att ge stöd och empati både under och efter datagenereringen.

Att använda och förstå emotionell reflexivitet gynnade både deltagare och mig som forskare under intervjuerna, då intervjufrågorna ibland berörde känsliga ämnen och erfarenheter från förvaren. Genom att tänka reflexivt kunde jag forma studien efter olika situationer och behov som uppkom genom hela processen, genom att ha en kritisk översyn över min egen kunskapsproduktion. Det uppkom tillfällen där deltagare beskrev känslomässigt mödosamma erfarenheter och minnen från deras engagemang på förvaret, där jag som forskare visade emotionellt stöd och förtydligade att deras deltagande var på deras villkor. Leavy och Harris (2019, s. 114) menar också att det är viktigt att bygga upp ett förtroende med deltagare i studien, och vara en engagerad och aktiv lyssnare som kan visa empati och stöd.

När jag först tog kontakt med deltagare till studien skickade jag ut övergripande information om min studie, så de hade en förståelse över vilken studie de skulle vara en del av. Sedan gav jag ut ett samtyckesformulär till deltagare som de skrev under ifall de ville delta. Detta samtyckesdokument innehöll information om min studie, konfidentialitet, vad deltagandet innebär och att de kunde avsluta deltagandet när som helst. Tidigare hade studien också ett fokus på pandemin, men eftersom det inte fanns tillräckligt med material fokuserade jag endast på deltagarnas erfarenheter av förvaret och dess kopplingar till genusvetenskapliga teorier. För att förhålla sig till konfidentialitet så innebar det att jag bytte ut deltagares namn mot pseudonymer för att behålla anonymitet och information som kan avslöja identiteter kommer att bli pseudonymiserade (Leavy & Harris, 2019, s. 110). Det inspelade materialet sparades på en låst dator tills transkriberingarna var klara och sedan raderades dessa. Pseudonymer skapades direkt vid transkriberingen. Jag har valt att inte skriva ut i vilka ideella organisationer och aktivistiska nätverk deltagarna är engagerade i, då jag inte vill riskera att röja någons anonymitet.

Analys

Som beskrivit i uppsatsen bakgrund och tidigare forskning är förvaren en institution som bottnar i många migration- och gränsprocesser som kriminaliserar och rasialiserar frihetsberövade på förvaren (Se bland annat; Khosravi, 2010; Lindberg, 2021; Walia, 2013). Studier beskriver teman om nationens kontroll av mobilitet och en uppdelning av individer med eller utan medborgarskap, vilket är pågående processer kopplade till koloniala och kapitalistiska samhällsstrukturer. Relaterat till uppsatsen är det därför särskilt intressant att försöka fånga hur deltagarna som är engagerade i ideella organisationer och aktivistiska nätverk erfarit förvaren och dess praktiker. I uppsatsens analys beskrivs hur deltagarna i studien upplever förvaret och hur deras erfarenheter kan öka förståelsen för organisationers och nätverks engagemang på förvaren kopplat till gränsande, solidaritet och sörjbarhet. Första delen av analysen beskriver hur organisationerna och nätverkens engagemang och samarbete fungerar på olika sätt och hur relationskapandet uppstår inom engagemanget. Sedan beskrivs deltagarnas motivation och uppfattning av förvaret, där grunden för engagemanget uppkommer i deltagarnas berättelser. Till sist beskrivs gränsande praktiker och ambivalenta känslor av förvaret utifrån deltagarnas erfarenheter.

Deltagarnas erfarenheter av engagemang inom ideella organisationers och aktivistiska nätverk på förvaret

Tidigare i uppsatsens bakgrund har ideella organisationer och aktivistiska nätverks engagemang på förvaret diskuterats. Denna del kommer fördjupa sig i deltagarnas berättelser av hur deras engagemang inom ideella organisationerna och aktivistiska nätverken utförs kopplat till förvaret samt hur relationsskapandet mellan deltagare och frihetsberövad ser ut. Deltagarna i studien har på olika sätt engagerat sig med de frihetsberövade på förvaren och deras engagemang skildrar inriktningar som de ideella organisationerna och de aktivistiska nätverken har valt att fokusera på.

Engagemang inom aktivistiska nätverk

Det centrala målet inom de aktivistiska nätverken beskrivs vara att försöka stoppa deportationer av frihetsberövade eller möjliggöra att frihetsberövade kan komma ut från förvaret. Aktivisterna berättar att de försöker hjälpa frihetsberövade juridiskt eller via samtalsstöd under besök vid besöksrummen eller via telefonkontakt. Johanna har engagerat

sig inom olika aktivistiska nätverk i flera år och berättar om strategier hon har använt under hennes engagemang kopplat till förvaret. Dessa strategier innefattar att bidra med juridisk hjälp, ge samtalsstöd, utföra blockader utanför förvaret och försök av att frita frihetsberövade från förvaren. Johanna berättar om flera lyckade fritagningar eller stoppade deportationer från förvaret via de aktivistiska nätverken. Bland annat kontaktade aktivisterna en pilots familj där aktivisterna förklarade om den kommande deportationen som skulle ske under pilotens flygpass. Engagemanget ledde till att piloten vägrade utföra flygningen och deportationen stoppades. Vid följande citat berättar Johanna att hon hjälpte en tidigare frihetsberövad att rymma från förvaret;

Då var det en ung pappa som hade två barn vars familj befann sig någonstans uppåt [stad] hållet till. Men han hade dem gripit och skulle skicka ut... ..Och då besökte vi honom. Vi gick till förvaret och frågade om någon ville ha besök och då kom han och berättade om detta. Då kom jag på en idé. Han skulle ju kunna komma på besök till [Johannas arbete]... Och då kunde jag ställa upp. Och då stack han (från Johannas arbete), han var ju där med vakter och allt men de fick ju inte komma in i [rummet där Johanna arbetar]. Utan då stack han och hoppade han ut genom ett sidofönster, det var så pass nära till marken så han slog sig inte. Då var det [den frihetsberövades vän] som stod och tog emot med bil och så iväg till [stad] och till familjen. Han fick uppehållstillstånd, dem är svenska medborgare nu hela den familjen.

Johanna beskriver dock att det var lättare att utföra vissa av dessa strategier för några år sedan då förvaret och samhället har blivit mer säkerhetsorienterat under åren. Alla aktivister har deltagit i demonstrationer eller blockader för att manifesteras mot förvaren eller kommande deportationer. De vill med detta engagemang visa stöd och solidaritet till de frihetsberövade som ska deporteras eller på olika sätt försöka stoppa deportationerna. Blockaderna är ett försök till att stoppa polisens möjligheter att kunna deportera frihetsberövade genom att blockera polisernas väg ut från förvaret när de ska transportera frihetsberövade till flygplatsen. Deportationerna beskrivs som avhumaniserande på olika sätt, bland annat under tillfällena när polisen tar på frihetsberövade huvor över huvudet under deportationen. Som Joorman (2019) skriver kan individer manifestationer mot förvar utmana förvarens praktiker som materialiserar en identitet av frihetsberövade som ovälkomna icke-medborgare, genom att tillsammans demonstrera mot förvarens praktik och existens. Vidare beskriver Johanna en våldsamt situation vid förvaret där frihetsberövade kämpar för att inte bli deporterade;

Jag vet ju också en gång, det var förfärligt, de skulle utvisa en hel busslast med barnfamiljer. Och ungarna skrek och folk grät. Dom förvarstagna slogs med vakterna. Och vi var utanför vi såg ju det. Då såg jag hur två poliser stod och grät. De orkade inte med att se hur man behandlade dom här människorna. De slogs ju för sina liv.

Något som uppkommer vid berättelserna är en skiftning av hur polisen och Migrationsverket har hanterat dessa initiativ. Paul berättar att det till en början var en relativt lugn stämning vid blockaderna, men att det sedan uppkom tuffare motstånd från polisen som innebar visiteringar eller våldsamma situationer. Tina som har hållit många tal vid demonstrationer, har också upplevt våldsamma situationer utanför förvaret, både från polis och aktivister. Tina menar att våld från båda håll är hemskt. Hon har dels tappat förtroende för polisen som enligt Tina tillfångatar oskyldiga personer till förvaret och dels uppstod en upprördhet över att vissa aktivister inte förstår vad deras våldsamma handlingar skapar för påverkan gentemot andra individer. Tina menar att det är viktigt att fokusera på de frihetsberövades perspektiv och vad som bli bäst för dem. Tina och Paul beskriver också ett skifte i engagemang kring förvaret och Paul menar att en faktor var det ökade polisvåldet som mynnade ut till att färre personer vågade ta sig till folksamlingarna. Tina beskriver att det under senare år har varit få personer som har dykt upp när hon har försökt att ordna demonstrationer utanför förvaren. Generellt menar Tina att det sker en kollektiv tystnad i Sverige och att okunskapen är stor kring livssituationen för frihetsberövade. Julia, som främst har varit engagerad inom ideella organisationer, har varit på några nätverksträffar via aktivistiska nätverk. Dock känner Julia att engagemanget kan leda till utmattning, vilket enligt henne hänger ihop med de svenska migrationspolitiken som tröttar ut aktivister från att kunna engagera sig;

Men jag har liksom upplevt att jag hela tiden balanserar på kanten till utmattning för att jag upplever det här som ett fält som är så, alltså det är liksom en utmattningpolitik gentemot personer som söker skydd eller rättigheter i Sverige. Men det är också en utmattningpolitik som breder ut sig till alla som befinner sig i en engagerad närhet. Så det har varit en stor ruljans i dom [nätverken] som jag har besökt lite grann.

Julia beskriver en sårbarhet i engagemanget där aktivisternas engagemang möter motstånd och att målet med engagemanget ter sig längre bort på grund av en allt stramare migrationspolitik. Utmattningpolitiken kan också ses som en del av de tendenser som uppkommit där engagemanget vid manifestationer minskat under senare år.

Majoriteten av deltagarna som har varit aktiva inom aktivistiska nätverk beskriver en god gemenskap inom nätverken. Många av aktivisterna menar att det har varit en lös strukturerad organisering kring nätverken, då det inte alltid funnits tydliga ramar eller roller inom engagemanget. Aktivister från olika nätverk beskrivs hjälpa varandra för att mobilisera personer till demonstrationer eller genom att utbyta kontakter för att hjälpa de frihetsberövade. Johanna beskriver hur hon kom i kontakt med nätverken via olika grupperingar som aktivistiskt engagerat sig för bland annat asylsökande på olika sätt. Deras samarbete var dels lågmält när aktivister planerade olika fritagningsförsök för att inte bli påkomna av polisen. Andra gånger skapades ett större engagemang öppet på sociala medier eller mellan olika nätverk, då demonstrationer eller mer opinionsbildande aktiviteter anordnades. Tina och Melina engagerade sig många gånger via egna initiativ, men samarbetade också med nätverk. Tina menar att hon inte vill binda upp sig till någon organisation eller något politiskt partis linje, vilket enligt Tina kan begränsa hennes engagemang. Melina som har engagerat sig vid både aktivistiska nätverk och ideella organisationer tycker att det finns en större frihet inom det aktivistiska engagemanget. Detta innebär att Melina kunde forma sitt engagemang i större utsträckning utefter frihetsberövades behov, exempelvis med juridisk hjälp. Men via de ideella organisationerna finns det istället en större trygghet och mer stöd från organisationen, då det finns mycket beredskap och nätverkande med andra frivilliga samt möjligheter till fortbildning.

Engagemang inom ideella organisationer

De ideella organisationerna anordnar besöksverksamheter, där anställda och frivilliga besöker frihetsberövade inne på förvarens avdelningar under bestämda dagar och tider. Vid besöken är majoriteten av deltagarna minst två personer som går tillsammans på avdelningarna. Deltagare beskriver också att de får ett överfallslarm från Migrationsverket och att en personal övervakar besökarna på grund av säkerhetsskäl. Dock är Melina tydlig med att personalen inte får vara för nära när besökarna har konfidentiella samtal med de frihetsberövade, då de vill vara en motpart mot Migrationsverket. Majoriteten som är engagerade via ideella organisationer menar att fokuset med besöksverksamheten är att erbjuda frihetsberövade samtalsstöd och bevaka deras rättigheter på förvaren. Utöver detta anordnar några organisationer även olika aktiviteter under besöken och besökare kan bidra

med gåvor/välgörenhet. Både Maria och Anders, som arbetar på religiösa ideella organisationer, menar att det främsta målet med besöken är att erbjuda samtalsstöd och att det inte spelar någon roll vilka värderingar de frihetsberövade har eller vilka sociala bakgrunder då alla ska bemötas på samma sätt. Dock har deras ideella organisationer inte samma fokus på att bevaka mänskliga rättigheter som resterande organisationer har. Många av deltagarna återger att samtalen fungerar som ett psykosocialt stöd och menar att besöken förhoppningsvis kan skapa en bättre stämning för frihetsberövade inne på förvaret. Majoriteten av deltagarna kommunicerar till de frihetsberövade att de inte kan lösa deras situation på förvaret för att undvika att inge falska förhoppningar, utan betonar att de endast finns där för att lyssna och som psykosocialt stöd. Via besöken menar deltagarna att det är centralt att frihetsberövade har tillgång till att prata med personer utifrån förvaret och inte endast personal från Migrationsverket. Samtalen kan vara vardagliga eller mer förtroliga där frihetsberövade delger mer sårbara detaljer om deras livssituation. Melina beskriver hur ett besök kan gå till;

Det går ju till så att, alltså vi, på vår tid så kommer vi dit och går rakt in i avdelningen. Dom här organisationerna får ju, när man besöker förvaret [enskilt] så får man komma till ett besöksrum och så får man besöka personen enskilt i det rummet. Men vi som är NGO eller vi som organisation, vi får gå in i förvaret. Så vi får ju röra oss runt i hela förvaret men inte i deras personliga rum, eller deras egna rum. Så vi får ju gå och sätta oss med dom i matsalen och sitta tillsammans med dom. Och när vi kommer in och sitter i matsalen, då tar dem egna initiativ att ha enskilt samtal. Så är det någon som vill ha enskilt samtal, då går vi undan och pratar med den och då kan vi också ringa tolk.

Organisationerna arbetar även med ett påverkansarbete gentemot berörda myndigheter eller på en politisk nivå för att kunna påverka frågor som berör förvaret. Majoriteten av besökarna skriver också rapporter efter varje besök som inkluderar deras bevakningar av situationen på förvaret eller samtal som har förts med frihetsberövade. Dessa rapporter kan användas för att skapa en dialog med Migrationsverket och för att kunna förbättra de frihetsberövades situation på förvaret. Många av de ideella organisationerna erbjuder även juridisk hjälp via andra kanaler som de frivilliga besökarna kan hänvisa till om de frihetsberövade önskar att få hjälp juridiskt. Majoriteten av organisationerna vill inte att besökarna ska gå in i enskilda ärenden under besöken, då frivilliga inte anses ha kunskap nog för att hjälpa dem juridiskt. Dock finns det undantag, då exempelvis organisationen Markus engagerar sig för erbjuder

juridisk hjälp under besöken. Dana menar att en av organisationens styrka är att det finns en stor bredd med vad organisationen kan hjälpa frihetsberövade med, bland annat juridisk hjälp och psykosocialt stöd.

Engagemanget från besökare inom organisationernas besöksverksamheter har varit relativt hög, men under pandemin har engagemanget av förklarliga anledningar minskat. Organisationerna som har besöksverksamhet samarbetar med varandra och de har en gemensam styrningsgrupp där de diskuterar om engagemanget på förvaret tillsammans. Samarbetet kan också innebära kunskapsutbyten eller att de hjälper varandra med scheman över besöken och introduktioner av besöksverksamheten. Organisationerna samarbetar även med Migrationsverket för att möjliggöra besök på avdelningarna, där det obligatoriskt att besökare går på Migrationsverkets introduktionskurs som innehåller bland annat information om säkerhet och rutiner. Majoriteten av besökarna tycker att samarbetet med Migrationsverket har fungerat bra, dock har det varit svårare under pandemin då kommunikationen mellan myndigheten och organisationerna har försämrats. Exempelvis har det uppstått otydligheter kring rutiner vid digitala stödsamtal när frivilliga inte kunde besöka förvaren fysiskt under pandemin.

Översikt av deltagarnas erfarenheter av engagemanget på ideella organisationer och aktivistiska nätverk

Det finns likheter mellan de ideella organisationerna och de aktivistiska nätverken, exempelvis att majoriteten av deltagarna har ett gemensamt intresse för mellanmänniska samtal och att socialt engagera sig för de frihetsberövade. Liinason och Cuesta (2016), Mohanty (2007), och Tyerman (2022) beskriver gemensamt att det är centralt att acceptera sociala skillnader inom solidariskt arbete och inte sträva efter en homogen solidaritet, vilket också ses som centralt för flera av deltagarna i uppsatsen. Majoriteten av deltagarna visar en förståelse för att frihetsberövade har olika erfarenheter vilket gör att deras solidariska engagemang i vardagen kan formas tillsammans med de frihetsberövade. Deltagarna berättelser överensstämmer med tidigare forskning som relaterar förvar till en mer säkerhetsorienterad migrationspolitik som skapar praktiker som kriminaliserar frihetsberövade (Se bland annat; Furman, Epps & Lamphear, 2010; Hall, 2012; Jansson 2016; Lindberg, 2021). Deltagarna beskriver Migrationsverkets säkerhetsorienterade praktiker som

uppkommer med koppling till deras engagemang, exempelvis som överfallslarm vid besök eller med utökad polisaktivitet vid demonstrationer.

Men som tidigare nämnts i uppsatsen bakgrund har ideella organisationer och aktivistiska nätverk olika utgångspunkter i engagemanget via förvaret. Deltagarna inom de aktivistiska nätverken fokuserar på att manifesteras mot förvar och deportationer eller att försöka frita frihetsberövade från förvaren, vars utgångspunkt är att kritisera förvaret och frihetsberövandet. Ideella organisationer fokuserar mer på psykosocialt stöd, att bevaka mänskliga rättigheter och påverkansarbete för att förbättra situationen för de frihetsberövade på förvaren. Det är två olika utgångspunkter till engagemanget som båda utgår från ett solidariskt engagemang, men där aktivisterna fokuserar mer på att bryta mot rådande samhällsstrukturer kopplat till förvaren och där organisationerna istället fokuserar på att förbättra frihetsberövades nuvarande situation inom rådande samhällsstrukturer. En stor skillnad mellan organisationerna och nätverken är att de har olika relation till Migrationsverket och hur de förhåller sig till myndigheten, där organisationerna har ett samarbete med Migrationsverket och håller en dialog om påverkansarbete med myndigheten. Många deltagare från ideella organisationer beskriver att de ändå vill vara en motpart mot Migrationsverket när de besöker frihetsberövade på förvaret, medan majoriteten av aktivisterna istället uttrycker ett totalt motstånd mot myndigheten och dess praktiker. Hansen (2019) tar upp liknande uppdelningar mellan aktivistiska grupper som har olika utgångspunkter där vissa av grupperna arbetade med en linje att bli erkända av allmänheten och på det sättet arbeta med påverkansarbete, men ansågs inte kritisera de förtryckande samhällsstrukturerna på samma nivå som de andra aktivistiska grupperna (s. 471). Andra grupper arbetade med en mer radikal linje inom engagemanget för att bryta mot förtryckande samhällsstrukturer, vilket kunde skapa ett motstånd från olika delar av samhället. Julia beskrivning av en "utmattningspolitik" visar en sårbarhet inom det aktivistiska engagemanget där de möter motstånd i samhället och att målet med engagemanget kan te sig längre bort på grund av en allt stramare migrationspolitik. Utmattningspolitiken kan också vara en del av de tendenser som deltagarna noterade där engagemanget vid manifestationer minskat under senare år. Något som kan underlätta individers påverkansarbete och försök till att förändra migrationspolitiken är att skapa allianser mellan aktivister/frivilliga (Lindley, 2019), vilket majoriteten av deltagarna nämner. Dessa samarbeten skapar olika typer av förutsättningar för kunskapsutbyte och gemenskaper för politisk eller social rättvisa.

Relationsskapandet mellan deltagare och frihetsberövade

Deltagarna vid de aktivistiska nätverken beskriver ett relationsskapande med frihetsberövade, där vissa har fått en fortsatt kontakt även efter att frihetsberövade av olika anledningar är ute från förvaret. Kontakterna varierar från att vara närmare vänskaper till att främst hålla kontakt över sociala medier. Men aktivisterna beskriver också en svårighet med att skaffa en djupare relation med alla frihetsberövade de har träffat. Exempelvis berättar Johanna att hon har hållit en viss distans då hon träffar många personer, för att orka fortsätta sitt engagemang och kunna hjälpa fler. Melina som har varit involverade i både aktivistiska nätverk och ideella organisationer beskriver att hennes relationsskapande med frihetsberövade förändrades beroende på hur hon engagerade sig;

Jag tror att efter jag började jobba på [ideell organisation] så stängdes möjligheterna till det. Ja men när jag arbetade enskilt på förvaret, då arbetade jag mer på en individuell nivå, och då skapade man relationer. När vi går in i [ideell organisation] så går vi in som en grupp. Det sker individuella samtal och när jag kommer in som [en frivillig i en ideell organisation] och en person kommer och berättar för mig och säger 'jag har varit med om det här'... ..De kommer inte kunna kontakta oss, vi ger inte ut personliga uppgifter. Ehm men däremot när jag gick enskilt då kom jag ju in individuellt och då byggde vi mycket relationer, i min roll som volontär så lärde jag känna otroligt mycket människor.

Många av deltagarna som engagerar sig vid besöksverksamheter via ideella organisationer nämner att det kan vara svårt att skapa en djupare relation då det kan vara nya personer på förvaret vid varje besök när frihetsberövade kontinuerligt blir deporterade. Besökarna har kommit vissa av de frihetsberövade närmare, men få bibehåller en fortsatt kontakt. Några deltagare beskriver att de blivit rekommenderade att inte skapa en djupare relation med frihetsberövade, exempelvis Anders som menar att ledningen har uttryckt att det är mer rättvist att vara tillgänglig för alla frihetsberövade de tider de har besöksverksamhet på förvaret. Dessutom beskriver Anders hur relationerna inte är jämlika mellan besökare och frihetsberövad på grund av situationen frihetsberövade befinner sig i på förvaret;

Nä men det är väl dom här, det är väl dom här samtalen eh, som man märker är öppenhjärtiga, ärliga och nära. Ja men när man har den typen av samtal. Och dom känns ju extra bra. Det som är lite frustrerande det är att relationen blir ju aldrig, den är inte ömsesidig, på så sätt att vi är jämlika.

Det finns ju automatiskt en maktbalans som liksom är orubbad på något sätt. Jag kan lämna, det kan inte dem.

Här nämner Anders ojämna maktrelationer som uppstår i besöken med de frihetsberövade, vilket är centralt att uppmärksamma inom ett solidariskt engagemang i vardagen (Tyerman, 2022). I intervjuerna återkommer berättelser från deltagare som beskriver skammen av att ha möjligheten att kunna korsa gränser vid förvaret medans frihetsberövade sitter inlåsta, vilket kommer att fördjupas senare i analysen. En komplex bild skapas av att vara besökare på förvaret och här förklarar Julia hennes uppfattning om relationsskapande gentemot frihetsberövade när hon skulle hålla sig inom organisationens direktiv;

Eh ja men att jag tyckte att det var jättesvårt för att det var liksom dubbla, det var den här dubbelheten hela tiden att typ följa organisationens direktiv och det var också villkoret för att organisationen skulle få vara på förvaret. Så att om jag skulle liksom gå ut över detta skulle jag kanske hota deras närvaro på förvaret. Men sen, alltså det är det som också är så dubbelt. För å ena sidan förväntas man inte vara nära [de frihetsberövade] överhuvudtaget. Men på den andra sidan förväntas man vara en person som ska vara ett stöd när någon försökt ta livet av sig.

Berättelserna om relationsskapande mellan besökare och frihetsberövade visar en tendens till olika former av relationer beroende på vilka riktlinjer som organisationerna eller nätverken har. Det uppstår en dubbelhet där besökare vid organisationer inte ska komma frihetsberövade för nära i det vardagliga engagemanget, men samtidigt ska besökarna finnas till hands i de mest sårbara situationerna. Hansen (2019), Lindley (2019) och Tyerman (2022) menar att det är centralt att bygga upp relationer och en gemenskap mellan aktivister och frihetsberövade/migranter för att försöka överkomma utvisningsbarhet och den distans/uppdelning som uppkommer mellan frihetsberövade och samhället. Då vissa av de ideella organisationerna rekommenderar besökarna att inte skapa dessa gemenskaper kan det finnas en risk att gå miste om att fördjupa den relationella delen av det solidariska engagemanget. Via relationer kan en djupare förståelse för individers sörjbarhet och relationalitet möjliggöra en gemenskap i den vardagliga solidariteten, även om det finns ojämna maktrelationer inom engagemanget. Då det existerar ojämna maktrelationer inom det vardagliga solidariska engagemanget (Tyerman, 2022), kan relationsskapande vara ett sätt att tillsammans med de frihetsberövade hitta verktyg att göra motstånd mot gränsande inom förvaret. Solidaritet i vardagen varierar beroende på kontext och individers mål och situation

(Tyerman, 2022, s. 186), där det är centralt med relationsskapande mellan individer som är situerade på olika platser i samhället med olika erfarenheter. Deltagare inom de aktivistiska nätverken delger i sina berättelser en större möjlighet till relationaliteten som Tyerman (2022) beskriver och att de tillsammans med frihetsberövade kan arbeta för att göra skillnad inom deras situation på förvaret. Dock kan det tolkas via berättelser från deltagare via ideella organisationer att deras engagemang att vara på plats på förvaret, där det kan uppstå kortvariga relationer som innefattar medmänsklighet och ömsesidighet, vilket kan vara en del av att visa motstånd mot gränsande processer. Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy (2019, s. 8) beskriver hur gränsande processer kan bestå av uppdelningar av individer som grundar sig i strukturer av medborgarskap och tillhörighet. Trots att det uppstår ojämna maktrelationer kan deltagarna via möten med frihetsberövade sträva efter att lösa upp dessa uppdelningar av individer och istället mötas via en ömsesidig kontakt. Deltagarna berättar också att det skapas utrymme att se frihetsberövade som sörjbara, där de annars i samhället inte får plats att dela sina erfarenheter. Butler menar att vissa liv inte ses som sörjbara i samhället, utan att det till och med är nödvändigt att dessa kroppar går förlorade för att skydda de levande (Butler, 2016, s. 31). För att ändra på detta synsätt behövs att människor utmanar den dominerande medias och samhällets bild av vad som uppfattas som liv eller inte, för att fler människor ska bli synliga och ses som levande (Butler, 2016, s. 51). Inom ojämna maktförhållandena och förtryckande gränsande processerna vid förvaret uppstår beskriver deltagarna att en sörjbarhet uppkommer gentemot frihetsberövade. Från deltagarnas berättelser går att tolka att de vill utmana samhällets bild av frihetsberövade som osörjbara för att bryta mot dessa gränsande processer.

Motivation för engagemanget och uppfattningen av förvar

Deltagarnas motivation till sitt engagemang

Hur kommer det sig att deltagarna har börjat att engagera sig på förvaret? Många deltagare beskriver att deras motivation har uppkommit när de blivit introducerade av förvaret via organisationer och nätverks olika engagemang. Flera av aktivisterna kom i kontakt med individer som riskerade att bli frihetsberövade eller som redan befann sig på förvaren och fick då en förståelse över situationen på förvaren. Deltagarna beskriver olika motiveringar till varför de har börjat engagerat sig men majoriteten kopplar det till ett solidariskt perspektiv för att stötta frihetsberövade i deras utsatta position på förvaret och i samhället. Många av

deltagarna tar upp olika migrations- och gränsprocesser vid förvaret, deportationer och asylprocessen som motiverar till engagemang på förvaret för att förbättra eller förändra situationen för de frihetsberövade. Dessa processer kan vara kriminaliserandet av frihetsberövade, som exempelvis ständig övervakning eller avhumaniseringen vid deportationer. Det återkommer i flera berättelser att deltagarna vill påverka de frihetsberövades situation, men även genom att visa medmänsklighet och markera att de inte tycker att frihetsberövade har blivit behandlade rättvist av det svenska samhället. Markus beskriver målet med engagemanget på förvaret;

Det är ju alltså, inför mig själv tänker jag ju, ja men det som skiljer [ideell organisation] från dem andra är väl att man ändå vill kunna lägga sig i folks ärenden... ..Oftast dom som sitter där, oftast går det ju inte att hjälpa, men liksom i vissa fall en och annan gång har det liksom gjorts det. Det är väl, det är väl ett syfte och men det andra syftet är väl att, ja men att vara en medmänniska eller visa mer mänsklighet, att ja, att lyssna på folk. Det är folk som är i, befinner sig i limbo och ja men har ett utvisningsbeslut och ska återvända eller skickas till ja men till vad? Till elände på ett eller annat vis. Och ja men på något sätt, jag tycker ändå det är viktigt att liksom utifrån visa att det inte är rättvist och att dom förtjänar trygghet, kärlek och värme. Och jag tänker att det finns personal som jobbar där och dom kan inte prata om, det finns säkert personal som är trevlig och så vidare. Men deras uppgift är ändå att hålla dom inlåsta. Och jag tänker ändå att det är viktigt att den medmänskligheten kommer utifrån. Dom befinner sig i ett system som är kallt och liksom ja omänskligt på något vis.

Anders, Johanna och Tina beskriver att deras engagemang är grundat i att hjälpa samhällets marginaliserade eller utsatta individer. Tina menar att mänskliga rättigheter ska gälla alla oavsett vart du kommer ifrån, men Tina uppfattar att detta inte gäller för vissa individer i samhället, exempelvis frihetsberövade som får utstå olika typer av rasism. Tina menar att det är viktigt att arbeta solidariskt och att kunna göra det som är möjligt för att hjälpa andra, där individer har olika förutsättningar för att engagera sig på diverse sätt. Anders och Johanna identifierar sig med marginaliserade personer då de själva har känt sig marginaliserade, vilket de menar skapar en förståelse för utsatta individer i samhället. Johanna och Paul beskriver hur engagemanget har en politisk grund, där Johanna har varit engagerad politiskt i stora delar av hennes liv vilket har påverkat hennes engagemang för migranter och frihetsberövade, där hon vill engagera sig för social och politisk samhällsförändring. Julia beskriver också ett intresse för samhällsförändring och kontrollregimer, där hon ville börja engagera sig i en organisation för att arbeta med påverkningsarbete inom förvaret. Maria, Anders, Melina,

Filippa och Dana har alla tidigare erfarenhet från socialt arbete som ligger till grund för ett socialt engagemang i samhället.

Motivationen som beskrivs har olika utgångspunkter, men majoriteten av deltagarna beskriver att de vill visa medmänsklighet och stöd till de frihetsberövade som kommer utifrån förvaret. Sedan beskriver vissa av deltagarna motivationen från en mer politisk synvinkel med fokus på samhällsförändring och ett antirasistiskt engagemang för att visa motstånd mot avhumaniseringen och kriminaliseringen som frihetsberövade utstår. Deras engagemang befinner sig inom ett motstånd mot gränsande processer som har utsatt frihetsberövade för en prekär situation med hårdare gränskontroller och en uppdelning av medborgare och icke-medborgare (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019). I intervjuerna uppkommer att det är viktigt att kunna möjliggöra att människor oavsett erfarenheter och position i samhället ska kunna ha samma tillgång till rättigheter och livsmöjligheter. Många av deltagarna beskriver att gränsande praktiker på förvaren kan försvåra att de frihetsberövade får tillgång till rättigheter och att det solidariska engagemanget i vardagen förhoppningsvis kan möjliggöra en utökad jämlikhet.

Uppfattning av förvar som institution

Vad har deltagarna i uppsatsen för uppfattning av förvaren som institution? Förvaren beskrivs som en isolerad säkerhetsorienterad verksamhet och en fruktansvärd plats, där frihetsberövade upplevs känna rädsla och hopplöshet över sin situation. Deltagarna menar att frihetsberövade känner en rädsla för att mista sitt liv då de ska bli deporterade till konfliktdrabbade länder eller att de är rädda att befinna sig i en låst institution, då vissa frihetsberövade sedan tidigare har traumatiserande erfarenheter av liknande platser. Dessutom beskrivs ovissheten i deras situation som en mental tortyr då många frihetsberövade inte får veta om vilken dag deportationen ska utföras. Detta faller i samma linje som bland annat Andersson m.fl. (2016), Boochani (2019) och Debono, Rönnqvist och Magnusson (2015), där deltagarna beskriver att frihetsberövade känner sig maktlösa, kriminaliserade och isolerade från samhället. Här beskriver deltagarna de frihetsberövade som sörjbara då de ömmar eller sörjer för de frihetsberövades situation, där deltagarna ger utrymme för frihetsberövades berättelser och rädslor. Deltagarna själva upplever också känslor av hopplöshet när de engagerar sig på förvaret, här berättar Markus om hans uppfattning av förvaret;

Det är en deppig plats. Och deppig är väl ett ord som beskriver det bra. Ja men liksom alla människor som är inlåsta där befinner sig i sådana fruktansvärda situationer eller har såna livsöden där det ofta inte finns möjligheter att kunna påverka för att kunna ändra på saken. Ehm så liksom återigen är det deppigt på det sättet. Det finns liksom en slags hopplöshet.

Johanna, Paul, Markus, Julia, Melina och Tina beskriver förvaret som ett fängelse eller att det sker kriminaliserande praktiker mot de frihetsberövade. Deltagarna menar att oskyldiga personer som har sökt skydd i Sverige blir inlåsta och deporterade, vilket de upplever är orättvist och avhumaniserande. Tina beskriver att avhumaniserandet möjliggör Migrationsverket att utföra deportationerna och gränspraktiker som kommer med deportationerna, då det är enklare att utföra dessa handlingar på individer som inte ses som människor och stereotypiseras som ett 'hot mot samhället', istället för att se dem som människor som är rädda för deras liv. Tina menar också att det är riskabelt att bland annat ideella organisationer säger att förvaren kan förbättras eftersom det fortfarande möjliggör förvarens existens, vilket Tina motsätter sig och menar att hon är emot principen av att låsa in individer som inte har begått något brott. Majoriteten av nämnda deltagare tycker att förvar som institution inte borde finnas som verksamhet på grund av att det ses som en avhumaniserande institution. Markus beskriver sin syn på förvar;

Min egen känsla, det är så lätt att normalisera, alltså det är sjukt att dom är inlåsta. Det sker ju inte bara i [stad] utan det är ju en global grej. Det finns ju förvar överallt i världen. Och jag tycker det är knäppt och vansinne att det är på det viset. Att man bryter ner människor och liksom förvägrar folk ja men den friheten att röra sig liksom.

Julia som tidigare var frivillig på en besöksverksamhet beskriver förvaret som en fruktansvärd plats som kriminaliserar människor som sökt skydd i Sverige och berövar dem på mänskliga rättigheter. Hon menar att det sker en ständig övervakning från personalen på förvaret, även när besökare försöker ha förtroliga samtal med frihetsberövade och Julia menar att det då är svårt att beskriva om de har utsatts för övertramp mot deras rättigheter i förvaret. Det sker även att personalen får agera som tolk vilket gör det ännu svårare för frihetsberövade att tala öppet. Julia berättar också att frihetsberövade inte har någonstans att vara ensamma på inne på förvaret, samtidigt som de är inlåsta och inte kan lämna. Dessutom

ligger många av förvaren lite dolt i utkanten av städer och upplevs av vissa deltagare som osynliga i samhället. Julia beskriver följande;

Jag skulle säga att förvaret är en statlig institution ehm, som, som fungerar disciplinerande för migration och samhället i stort, genom att verka avskräckande för personer som söker sig till Sverige. Och att förvaret som institution ofta porträtteras som ehm, alltså av staten som en typ av säkerhetsanstalt, där man sätter människor som man på olika sätt ser som ett hot, men att det ofta relaterar till samhällets egna kriminaliserande praktiker av olika kroppar. Ehm men just att det är, det finns där för att vara avskräckande. Och kanske att det också är en ganska osynlig plats, det är svårt att komma in och få syn på den. Ja jag vet inte riktigt, det är svårt tycker jag att definiera förvaret för det är ju, eh en samling av praktiker som i alla andra avseenden i samhället skulle förkasta men, eh som här legitimeras, och kanske också legitimeras väldigt mycket just på grund av dess osynlighet.

Filippa, Anders, Dana och Maria, som alla är anställda på ideella organisationer, tycker att förvar kan ha ett uppdrag som institution i samhället. Enligt Maria är det den politiska linjen som det svenska folket har röstat på och därför måste deras organisation följa rådande läge;

...man har olika synsätt på just Migrationsverket. Hur man ser på dom. Eh då tycker, då kan någon stå med mig, nu får du trycka på det här och jag tycker inte alls det. Eftersom alltså, det jag försöker förmedla till våra besökare, Migrationsverket är en utförare och vi svenskar har valt en regering som ger uppdrag till Migrationsverket att utföra vissa uppdrag som vi vill ha, vi är uppdragsgivare på något sätt. Människor där måste göra sitt jobb och hålla sig till regler och det måste vara rättssäkert. Alltså vi, vi kan inte säga att principen är fel för då måste vi gå till ett annat ställe, till oss själva och vi måste göra opinionsbildning och så. Men är vi där, kan vi kolla, följa dom regler som finns. Man kan tycka att ingen ska vara förvarstagen och det kan jag tycka det som privatperson, men går jag in där så, så alltså det blir svårt att ifrågasätta gentemot personalen.

Dock beskriver de anställda att förvaren kan förbättras på olika sätt och att deras roll som organisation är viktig för att bland annat bevaka mänskliga rättigheter eller att ge medmänskligt stöd. Organisationen som Filippa arbetar på vill inte likna förvaret med ett fängelse då det jämförelsevis anses finnas mer rättigheter på förvaren, men menar att det finns problematiska delar med förvar;

...vi är inte principiellt emot förvar i alla fall, men vi säger att det ska vara ett sista alternativ och att det verkligen, alla andra möjligheter ska ha uttömts och man ska inte sättas i förvar bara för att man har sökt asyl. Så det finns rättssäkerhetsaspekter kring förvarstagna, mycket det vi frågar de förvarstagna om de har träffat sitt offentliga biträde till exempel och där har vi en annan aktör som är en väldigt viktig del av processen som vi jobbar mycket med. Och som fungerar ibland och som inte alls fungerar ibland.

Här sker en uppdelning av de deltagare som är anställda på besöksverksamhet gentemot resten av deltagarna. Anställda på besöksverksamheterna hänvisar till att Migrationsverket gör vad de har i uppdrag att göra. Som Tyerman (2022, s. 178) beskriver innebär vardagligt solidariskt engagemang en komplex situation och att det kan vara svårt att agera utan att engagemanget på något sätt påverkas av staten eller av samhällets normer som medför olika makthierarkier. De anställda problematiserar inte förvaren på samma sätt som resterande deltagare, utan belyser istället att förvaren kan förbättras på olika sätt. Inom besöksverksamheterna uppkommer en svårighet att motsätta sig frihetsberövandet i praktiken, utan har istället ett fokus på att underlätta för frihetsberövade i deras rådande situation. Resten av deltagarna menar att institutionen är som ett fängelse eller ifrågasätter att institutionen existerar i samhället, vilket även forskare har ifrågasatt (se bland annat; Khosravis, 2010; Walia, 2013). Tina menar exempelvis att det inte går att förbättra institutionen, då hon motsätter sig att frihetsberöva individer som inte har begått något brott. Canning (2020), Khosravi (2009) och Rodin (2016) skriver om avhumaniseringen av frihetsberövade och det faller i samma linjer som majoriteten av deltagarna i uppsatsen, vilket bland annat handlar om att kontrollera gränser och uppdelningar mellan medborgare/icke-medborgare. Julia beskriver att det sker en rad gräns- och migrationspraktiker som i andra fall inte skulle legitimeras, men legitimeras just för att institutionen är osynlig i samhället. Detta skriver också Boochani (2019) som menar att erfarenheter av förvar är oftast undandömda i samhället och dess förtryckande och våldsamma processer. Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy (2019) skriver att gränsande produceras och reproduceras i samhället, men här menar jag att vissa gränsande praktiker kan få större plats att frodas om de avhumaniserade praktikerna gentemot frihetsberövade hålls osynliga i samhället. Svenska förvar ligger i utkanten av svenska städer och det är inte ofta frihetsberövades berättelser om deras livsöden blir framträdande i det svenska samhället. Det kan också relateras till Butlers (2016) sörjbarhet och att individer inte ses som sörjbara i samhället då institutionen är relativt osynlig för många individer. Om frihetsberövades berättelser av förvaret skulle vara mer synliga i

samhället skulle det kunna möjliggöra för en sörjbarhet och en förståelse för dessa individers situation. Engagemanget i organisationerna och nätverken kan vara ett sätt att omsätta sörjbarhet i praktisk handling, då vi ser hur deltagare uttrycker att de sörjer eller ömmar för de frihetsberövades situation inom det psykosociala stödet. Relationen mellan besökare och frihetsberövade på förvaren kan vara en symbol för medmänsklighet, men också en symbol för en ojämn maktrelation. Butler beskriver att det att den dominerande medias bild av vad som uppfattas som liv eller inte bör utmanas, för att fler människor ska kunna möjliggöras att bli synliga i samhället och ses som levande (Butler, 2016, s. 51). I detta fallet utmanar de ideella organisationerna och de aktivistiska nätverken samhällets och medias bild av frihetsberövade på olika sätt, där aktivister mer vill bryta mot förtryckande strukturer och organisationer istället vill förbättra.

Ambivalenta känslor och gränsande praktiker inom engagemanget

Ambivalenta känslor för engagemanget

Inom engagemanget på förvaret beskriver deltagarna att det uppstår varierande känslor som maktlöshet, hopp, rädsla och medmänsklighet, vilket skapar ambivalenta känslor i deltagarnas engagemang på förvaret. I berättelserna beskrivs att många frihetsberövade inte förstår varför de sitter på förvaret och att personer vill ha hjälp att på olika sätt kunna lämna institutionen. Filippa ger en inblick om vad frihetsberövade främst beskriver att de vill ha hjälp med;

Ehm så att dom flesta förvarstagna skulle jag säga, väldigt, väldigt många prata om situationen dom är i, 'jag förstår inte varför jag sitter här' ehm och ah väldigt ofta så. Och nästan alla pratar också om sina asylärenden, för det är ju en förkrossande majoritet av dom som sitter där har ju liksom ett laga kraft utvisningsbeslut då och berättar om varför de inte kan återvända till sina ursprungsländer.

Deltagarna berättar att det kan vara svårt att påverka de frihetsberövades livsöden då många av deras ärenden har vunnit laga kraft, vilket ofta betyder att de inte kan överklaga ett utvisningsbeslut. För vissa av besökarna via ideella organisationer uppkommer känslor av otillräcklighet, då de i många fall inte kan hjälpa de frihetsberövade rent konkret i deras situationer utan är där för samtalsstöd. Deltagarna inom ideella organisationer berättar att de märker att vissa frihetsberövade inte vill fortsätta ett samtal efter att de har förstått att

deltagarna inte kan påverka deras asylrättsliga situation. Aktivister har också beskrivit känslor av otillräcklighet, men i intervjuerna framkommer inte att deras engagemang blivit ifrågasatt av de frihetsberövade på samma sätt. Dana beskriver att det är en komplex situation, men som ändå kan bidra till att de frihetsberövade har någon att förmedla sina känslor till:

Ja jag tänker väl att det är detta som är utmaningen med liksom att göra besök på förvar... ..Och jag tror att det är ju svårt som besökare att bara ta emot och kanske inte kunna göra konkret skillnad förutom då att vara där på plats. Eh och att ge information när man kan det. Jag tänker att människor generellt vill ju göra någonting konkret och vill göra skillnad som syns. Och det är väl det som är svårt och man kommer in och gör ett besök. [Frihetsberövade] är ledsna, frustrerade och kanske arga. Och när man går så har man kanske pratat och har haft ett bra samtal, men folk är liksom fortfarande ledsna, arga och frustrerade liksom... ..Och jag tror det är som alltid när man jobbar med människor som befinner sig i en svår situation, så måste man verkligen ta dom bra stunderna. 'Jag gjorde skillnad, folk blev glada och dom tackade'. Att ta dom stunderna och faktiskt, det är liksom det man lever vidare på. För jag tror också att man har många bra samtal som besökare, där man gör någon glad och man gör skillnad eller att man bara får en liten stunds andhämtning liksom...

Som Dana beskriver är det många av besökarna från ideella organisationer som beskriver denna ambivalenta känsla. Julias känslor skiftade mellan att hon kände att hon kunde stötta de frihetsberövade på förvaret, till att hon istället försvårade situationen eller på något sätt exploaterade dem, då hon upplevde att organisationen legitimerade förvarspraktikerna i samhället. Inför ett besök kände Julia stor oro och kände att det var svårt att veta om rollen som besökare verkligen gav stöd eller om det försvårade situationen för de frihetsberövade ytterligare. Hon upplevde att frihetsberövade ifrågasatte organisationens närvaro på förvaret då de inte kunde hjälpa dem på något sätt mer än att övervaka deras rättigheter eller via samtal. Julia slutade som frivillig på besöksverksamheten då hennes motivation försvann efter hon förstod hur besöksverksamheten fungerade i praktiken. Hon upplevde att organisationens arbete istället möjliggjorde för att Migrationsverkets arbete på förvaren kunde fortgå, istället för att ifrågasätta det. Julia menar att inga åtgärder vidtogs de tillfällen då Julia kände att hon hade skrivit rapporter om olika övertramp av mänskliga rättigheter från Migrationsverkets sida. Hon upplever att uppgifter från rapporterna ligger på en molntjänst där det finns bevis på flera övertramp av mänskliga rättigheter, men att organisationen till stor del inte gjorde någonting åt det. Dock menar Dana och Melina att rapporterna är en del som gör att

organisationerna kan trycka på Migrationsverket om vissa delar som institutionen brister på och utföra ett påverkningsarbete via dessa rapporter, där de uttrycker att rapporterna har haft en positiv påverkan gentemot frihetsberövades situation på förvaret.

Ett annat tema som uppkommer är solidaritet och hopp. Som tidigare nämnts så beskrivs förvaret som en plats där de flesta deltagare känner en känsla kopplat till hopplöshet. Men genom medmänsklighet och solidaritet beskriver deltagarna att de på ett eller annat sätt försöker hjälpa de frihetsberövade och att deras engagemang kan bidra till något slags hopp. Majoriteten av deltagarna beskriver att de känner de kan göra en positiv påverkan via engagemanget på förvaret vilket motiverar dem att fortsätta engagera sig. Deltagare försöker förmedla en medmänsklighet till de frihetsberövade eller göra motstånd mot förvaret för att skapa en betydelsefullt engagemang. Johanna beskriver en maktlöshet kring situationen vid förvaren, men menar att aktivistiska handlingar har varit ett verktyg för att kunna påverka situationen och möjliggöra för frihetsberövade att hitta en plats att leva på i Sverige;

Ja det var ju bra om man har en inre känsla av maktlöshet och hur ska vi hjälpa till att förändra denna värld, då handlar det om att konkret kunna få göra något. Och det tycker jag känns väldigt bra när man konkret har kunnat gjort något. Och känt att nu lurade jag er allt *skratt*. Det är likadant med dem pojkarna som har fått permanent uppehållstillstånd, då känns det också väldigt, väldigt bra.

I aktivisternas berättelser är hopp kopplat till att få ut frihetsberövade från förvaret eller att på olika sätt ha kunnat visa sin sociala eller politiska ståndpunkt i manifestationer tillsammans med andra. I majoriteten av berättelserna från besökare via ideella organisationer uppstår hopp i mellanmänskliga samtal. Maria och Anders tar också upp att man får en större ödmjukhet och förstår hur privilegierade deras liv är. Melina uttrycker en svårighet att besöka förvaren då det är många människor som mår dåligt, men att hon inte känner sig nedbruten av att möta svåra känslor då hon har varit engagerad i många år och försöker istället vända det till något positivt där hon hjälper människor. Markus beskriver ett normaliserande av förvaret vid besöken, då det annars är svårt att utföra besöken och han fokusera på att han via besöken gör något värdefullt för de frihetsberövade;

...Men jag känner ändå att jag tror på det jag gör och jag har en bra känsla även fast jag också hatar den platsen. Så när jag har gjort ett besök och liksom får den kontakten med dom som sitter där

inne så har jag ofta en känsla, eller liksom jag mår bra av det på något konstigt sätt. Eller inte på något konstigt sätt, man mår ju bra om man känner att man gör något viktigt och värdefullt.

Majoriteten av deltagarna uttrycker att deras engagemang är värdefullt för de frihetsberövade och att den vardagliga solidariteten kan visa medmänsklighet eller möjliggöra motstånd mot förtryckande samhällsstrukturer. Känslor av otillräcklighet uppkommer och men deltagarna försöker vända dessa känslor och se att deras engagemang är betydelsefullt för frihetsberövade på förvaren. Liinason och Cuesta (2016), Mohanty (2007) och Tyerman (2022) beskriver gemensamt att det är centralt att skapa en förståelse för sociala dimensioner och maktrelationer i samhället, för att inte vara en del av samhällets förtryckande processer. Julias beskrivning av hennes tidigare engagemang innebär att hon har uppfattat att organisationens arbete leder till ökat förtryck och att hon väljer att lämna besöksverksamheten. Det uppstår här en problematik där besökare inte uppfattar att de underlättar för de frihetsberövade på förvaret, där Julia inte uppfattar att organisationens arbete som ett solidariskt engagemang som synliggör förvarets makthierarkier eller gränsande processer. Detta kan kopplas till Fleischmann och Steinhilper (2017) artikel om ambivalens i frivilligas engagemang då det å ena sidan kunde leda till att reproducera hierarkiska förtryckande maktstrukturer som existerar inom migrationsregimer och å andra sidan kunde leda till motstånd mot migrationsregimen på varierande sätt. Deltagare som känner att de kan påverka frihetsberövade positivt finner mening med deras engagemang på förvaret, medan andra deltagare inte ser meningen med engagemanget på förvaret då det kan skapa ytterligare förtryck, som påverkats av samhällets makthierarkier (Fleischmann & Steinhilper, 2017; Tyerman, 2022). Kopplat till detta menar Tyerman också att det är centralt att kunna synliggöra ambivalensen inom det vardagliga solidariska engagemanget, för att ta ansvar över hur vi är delaktiga inom gränsande och makthierarkier och på det sättet se vilka möjligheter och utmaningar som finns inom det vardagliga solidaritetsengagemanget (Tyerman, 2022, s. 165). Då besökare på förvaren kontrollerar de resurser av affektivitet som är riktade till de frihetsberövade kan det uppstå komplexa och ojämna maktförhållanden mellan frivilliga och frihetsberövade (Kemp, 2019). Kemp (2019) menar att det är en risk om frivilliga som vill visa motstånd mot migrationsregimer är okritiska inom deras egna engagemang, vilket istället därför kan möjliggöra för social kontroll på förvaren. Kemp (2019) skriver också om att frivilliga bör inrikta sig mot ett mer solidariskt och reflexivt engagemang istället för ett serviceinriktat, för att på olika sätt stå upp för frihetsberövade rättigheter utan att skapa ytterligare förtryck.

Att korsa förvarets gränser

Något som kan kopplas ihop med de ambivalenta känslorna inför deltagarnas engagemang är möjligheten att kunna korsa förvarets gränser. Som tidigare nämnts beskriver deltagarna en hopplös känsla när de upplever att de inte har kunnat påverka de frihetsberövades situation och detta uppkommer även när besökare kan gå ut från förvaret på deras villkor. Majoriteten av deltagarna berättar om att en skamfylld känsla uppstår när de har möjligheten att kunna komma och gå från förvaret vid besöken på förvaret, medans de frihetsberövade sitter inlåsta. I början av Anders engagemang på förvaret beskrivs känslor som skam och hopplöshet över situationen för de frihetsberövade och att han själv kunde lämna när han ville. Anders tycker det är viktigt att ha presterat under besöken för att känna sig meningsfull och beskriver att han i början av hans anställning kände stor förtvivlan efter besöken. Maria beskriver att hon har suttit i bilen och varit ledsen efter besöken då det följer många tunga berättelser och upplever från frihetsberövade, vilket leder till skamkänslor då hon kan gå ut från förvaret och åka hem till hennes familj och trygga hem. Tinas berättelse är inne på samma linje;

Sen frågade du mig hur det var att gå ut från förvaret, det är det som är helvetet. Jag vet att den här killen kommer att deporteras, jag kan inte göra någonting för att skydda honom, ingenting, jag är totalt maktlös. Den enda gången i mitt liv i Sverige som jag är totalt maktlös egentligen. Jag kan inte göra någonting. Och så går jag ut och så går jag med dom här vakterna. Och så slår dörren igen bakom mig och jag går ut i solen. Det är fruktansvärt orättvist. Jag vill ju inte bli deporterad, men han ska ju inte bli det heller. För att det är en rättsosäker godtycklig bedömning.

Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy (2019) beskriver gränser och gränskontroller inom samhället och deltagarna uppmärksammar dessa gränser som korsas i deras vardagliga solidariska engagemang. Gränsandet innefattar flera nivåer av processer och styrningar. I boken används begreppen tillhörighet och medborgarskap för att visa hur dessa gränsanden på olika sätt rasialiserar och exkluderas vissa grupper i samhället. Medborgarskap utgör en del av tillhörighetspolitiken, då det skapar strukturer som delar upp vilka individer tillhör nationen eller inte (Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 8). Här uppkommer tydliga berättelser av dessa uppdelningar av medborgare och icke-medborgare, och maktrelationer som är svåra att rubba just eftersom besökarna har större frihet till mobilitet och mänskliga rättigheter. Walia (2013) beskriver hur processer av fördrivande av individer och skapandet

av prekärhet, vilket gör att nationer kan kontrollera vilka individer som 'tillhör' nationen eller inte, vilket går ihop med Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy (2019) tankar om tillhörighet. Gränser eller gränslöshet existerar beroende på vem som korsar gränserna (Jansson, 2016, s. 109). Gränsande processer uppkommer i flertalet berättelser från de besökarna, exempelvis via övervakning från Migrationsverkets personal eller själva frihetsberövandet av individer som inte har begått något brott. Tyerman (2022, s. 179) beskriver att det är centralt att kritiskt tänka reflexivt för att överkomma privilegier inom vardagligt solidarisk engagemang. Som tidigare nämnts menar Tyerman (2022) att det går att dekonstruera och utmana privilegier i vardagliga interaktioner, istället för att blunda för ojämna maktrelationer. Detta skapar ett sätt att kunna frånga uppdelningar och stereotyper av individer.

Organisationernas roll på förvaren; en utökning av Migrationsverket

Ett tema som kommer upp är att de ideella organisationerna har fått ta en roll som emotionellt samtalsstöd inom förvaret då Migrationsverket inte tagit den rollen. Anders menar att Migrationsverket gör det som institutionen har i uppdrag att göra, alltså att förvara individer som ska utvisas. Men Anders och Melina menar att uppdraget missar att lägga fokus på psykosocialt stöd och att ideella organisationer har fått ta den rollen. Samtidigt vill majoriteten av besökarna vara en motpart till Migrationsverket i sitt engagemang vid besöksverksamheten och då visa att frihetsberövade kan prata med någon som inte är personal på Migrationsverket. Anders beskriver följande;

...Men nu är det ju så att människor är annat än objekt, så de människor som finns där och som är förvarstagna, de har behov av [psykosocialt stöd] eller ett behov av att bli sedda, eller dem har ett behov av att kunna få prata fritt utan att någon för en journal eller skriver, ja kl 15.20 den 3:e så sa han det här och det här eller hon gjorde detta. Och detta hänger ju med dem hela deras vistelse eller hela livet. Och de där grejerna ehm tycker jag att Migrationsverket eller förvaret brister på. Men det är ju heller inte deras uppdrag så på ett sätt så brister de ju inte, men jag tycker att de borde ha det som uppdrag. Då se jag det som att det är vårt uppdrag... ..Och då på ett djupare plan än att göra pärlplattor eller liksom ha någon typ av sysselsättning där nere med dom, så blir det vårt uppdrag här att prata hjärta till hjärta så att säga.

Att organisationerna har tagit denna rollen kritiserar av vissa deltagare som menar att samtalsstödet inte hjälper de frihetsberövade i deras situation, utan endast utgör att förvaret

kan finnas. Julia är frustrerad över organisationens roll som besökare på förvaret och menar att organisationen mest fungerar som en förlängd arm åt Migrationsverket. Organisationerna anses bli ett substitut när Migrationsverket inte kan ta hand om frihetsberövade på vissa sätt, exempelvis fick Julia ta hand om en person som precis hade begått ett självmordsförsök;

Migrationsverket personal sa så här; 'vi har väntat så länge på er att ni ska komma, vi har något akut här borta'. Och då var det liksom vi besökare, som liksom inte har någon typ av utbildning av att möta människor i kris och så vidare som, ehm blev, skulle på något sätt ta hand om henne i den här krissituationen. Och där var det senare att hon inte ville komma ut ur sitt rum. Och då fick jag tillstånd av att komma in i rummet, men då var det ändå strikt övervakning. Allting är ju låst och det går inte att röra sig någonstans utan att personalen liksom är med och övervakar det.

Personen som försökte begå självmord släpptes sedan från förvaret då myndigheten inte kunde deportera henne. Julias vän som också var med i besöksgruppen hittar då den tidigare frihetsberövade utanför förvaret i entrén utan att fått någon hjälp av Migrationsverket. Den tidigare frihetsberövade personen får då bo hemma hos Julia under en månad. Julia känner stor frustration över att Migrationsverket inte tagit något ansvar över frihetsberövades psykosociala hälsa och deras livssituation när de blir utsläppta, vilket återkommer i många av deltagarnas berättelser. Julia ville efter denna händelse förmedla kritik till Migrationsverket men blir då stoppad av organisationen, då organisationen menade att det kan vara riskabelt att kritisera förvaren i Sverige. Om organisationen kritisera ett land som Sverige kan de förlora chanser att engagera sig inom andra länders förvar. Julia menar att det fanns delar av förvaret organisationen ville kritisera, men inte gå djupare i sin kritik.

Julias kritik kan kopplas till vardagligt gränsande, då organisationens praktiker som psykosocialt stöd möjliggör att förvaren kan existera, vilket är ett stort ansvar för individer som kan vara utan utbildning och kunskap om traumatiserade individers tillstånd. Om organisationen dessutom inte rapporterar övertramp mot mänskliga rättigheter i rädslan av att förlora sin verksamhet på förvaren, kan Migrationsverket fortgå med rasialiserade och kriminaliserande praktiker. Besökare kan inte frånga Migrationsverkets övervakning och måste också jobba inom gränsande praktiker som uppstår inom förvaret. Besökarna tar ansvar över det psykosociala stödet och försöker också skapa en bättre stämning på förvaret. Även om besökare vill vara en motpart till Migrationsverket i deras engagemang, kan organisationens del på förvaret också möjliggöra att Migrationsverket fortgår med

rasialiserade och kriminaliserande praktiker. Yuval-Davis, Wemyss och Cassidy, 2019, s. 17 beskriver att vardagligt gränsande kontrollerar individer genom att använda olika teknologier som rasialiserar individer och delar upp individer utefter föreställd tillhörighet.

Organisationernas besöksverksamhet kan vara ett psykosocialt stöd gentemot frihetsberövade på förvaren och på samma gång vara en del av en gränsande teknologi som möjliggör Migrationsverket att fortsätta frihetsberöva och deportera individer. Det skapar även en humanisering av avhumaniseringen som tidigare diskuterats i uppsatsen, som Canning (2020), Khosravi (2009) och Rodin (2016) beskriver, där organisationerna bidrar med omsorg och medmänsklighet som kan möjliggöra institutionens avhumaniserande miljö och praktiker. Detta faller i samma linje som Kemp (2019) som menar att istället för att försöka utföra olika typer av motstånd av institutionens exkluderande processer kan serviceinriktad gästfriheten och omsorg möjliggöra att förvaret kan fortsätta genomföra exkluderande processer på förvaret. Som tidigare beskrivits menar Kemp (2019) menar att det är en risk om frivilliga som vill visa motstånd mot migrationsregimer är okritiska inom deras egna engagemang istället därför kan möjliggöra för social kontroll på förvaren och betonar vikten av ett solidariskt reflexivt engagemang. Att engagera sig för psykosocialt stöd inom förvar som innefattar ojämna maktrelationer och hierarkier, kräver en kritisk och reflexiv blick gentemot ens egna och institutionens handlingar och praktiker.

Avslutande diskussion

Av deltagarnas berättelser och tidigare forskning beskrivs förvaret i uppsatsen som en plats där en variation av känslor, migrationspraktiker och relationer uppstår, där individer som är olika situerade och från olika positioner i samhället möts. Deltagarnas berättelser skildrar både likartade och skilda erfarenheter och uppfattningar om vad det innebär att vara engagerad i ideella organisationer och aktivistiska nätverk med koppling till förvaret.

Deltagarna berättelser om engagemanget på förvaret via de ideella organisationerna och de aktivistiska nätverken visar att majoriteten av deltagarna delar ett solidariskt perspektiv för att på olika sätt involvera sig i de frihetsberövades situation, vilket är en av grunderna för engagemanget. Organisationerna och nätverken har gemensamma utgångspunkter där de arbetar för att vara en motpart mot Migrationsverket och för att finnas där som ett psykosocialt stöd, samt att hjälpa till med juridiska frågor. Det uppstår dock skillnader i engagemanget, där aktivister har ett fokus på att frita frihetsberövade eller kritisera förvaret som institution i samhället via demonstrationer och blockader. Ideella föreningar har istället ett fokus på att bevaka mänskliga rättigheter inne på förvarets avdelningar och att vara en motpart mot Migrationsverket inne på avdelningarna för ett psykosocialt stöd för frihetsberövade. Av deltagare som har engagerat sig i både ideella organisationer och aktivistiska nätverk uppfattas organisationerna som en trygghet med mycket resurser och utbildningar, men där det också kan finnas begränsningar vid utförandet av engagemanget för att deltagarna bör följa organisationens riktlinjer. Vid nätverken ges mer utrymme att styra över sitt engagemang, men vilket också innebär mycket eget ansvar och initiativ. En annan uppdelning som uppstår är att främst aktivisterna i uppsatsen visar ett större motstånd mot själva förvaret som institution och menar att det är en institution som kriminaliserar och avhumaniserar individer. Majoriteten av deltagarna menar att frihetsberövandet av individer som ska deporteras är inhumant och att förvaret ses som ett fängelse. Deltagarna som är anställda på ideella organisationer menar istället att förvaret har ett uppdrag i samhället, men att det går att förbättra den humanitära situationen. Organisationerna har också ett samarbete med Migrationsverket för att kunna ha besöksverksamheten på förvaret, men vill på samma gång vara en motpart mot myndigheten i själva utförandet av besöken. Inom engagemanget uppkommer också ambivalenta känslor där deltagarna uttrycker att engagemanget känns betydelsefullt, men också att känslor av hopplöshet uppstår när deltagarna upplever att de ibland inte kan hjälpa frihetsberövade att komma bort från deras situationen på förvaret. En

del av denna ambivalens beskrivs också uppstå inom de ojämna maktrelationerna, som bland annat uppmärksammas när deltagarna kan korsa förvarets gränser, medans de frihetsberövade sitter kvar inlåsta.

I deltagarnas berättelser uppkommer gränsande praktiker på förvaret exempelvis inom säkerhetsorienterade praktiker av kontroll och gränsande praktiker inom det vardagliga solidariska engagemanget. Många av deltagarna tar upp olika migrations- och gränsprocesser vid förvaret, deportationer och asylprocessen som motiverar till engagemang på förvaret för att förbättra eller förändra situationen för de frihetsberövade, där processerna kan vara kriminaliserandet av frihetsberövade, som exempelvis ständig övervakning eller avhumaniseringen vid deportationer. Deltagarna uttrycker att Migrationsverket brister i det psykosociala stödet gentemot de frihetsberövade, vilket deltagarna menar att ideella organisationerna får backa upp med. Besöksverksamheterna är enligt deltagarna en motpart till Migrationsverket och ska bidra med psykosocialt stöd och medmänsklighet gentemot frihetsberövade på förvaret. Men på samma gång uppkommer berättelser där dessa praktiker kan möjliggöra Migrationsverkets gränspraktiker, då detta engagemang inte kritiserar Migrationsverkets avhumaniserande praktiker gentemot frihetsberövade. Detta kan tolkas som att det inom vardagliga gränsande uppstår en teknologi som möjliggör att förvaret skapar uppdelningar av medborgare/icke-medborgare (Yuval-Davis, Wemyss & Cassidy, 2019), vilket kan sträcka ut sig till deltagare som egentligen vill förbättra förutsättningar för frihetsberövade på förvaret. Julias kritik av den ideella organisationens engagemang kan kopplas till vardagligt gränsande, då organisationen tar rollen som ger frihetsberövande psykosocialt stöd då Migrationsverket inte gör detta, vilket är ett stort ansvar för individer som kan vara utan utbildning och kunskap om traumatiserade individers tillstånd. Förvar beskrivs också som en osynlig plats, där migrations- och gränspraktiker kan legitimeras då det inte är synligt i samhället. Många av deltagarna beskriver att gränsande praktiker på förvaren kan försvåra att de frihetsberövade får tillgång till rättigheter och att det solidariska engagemanget i vardagen kan förhoppningsvis möjliggöra en utökad jämlikhet. Majoriteten av deltagarna uttrycker att deras engagemang är värdefullt för de frihetsberövade och att den vardagliga solidariteten kan visa medmänsklighet eller möjliggöra motstånd mot förtryckande samhällsstrukturer och gränsprocesser som Tyerman (2022) också skriver om.

Sörjbarheten inom deltagarnas engagemang uppstår då de uttrycker att de motsätter sig avhumaniseringen av frihetsberövade och sörjer för deras situation på förvaret. Som Canning

(2020), Khosravi (2009) och Rodin (2016) beskriver sker av avhumanisering inom förvaret där frihetsberövade inte ges samma rättigheter som andra individer i samhället. Deltagarna i uppsatsen engagerar sig för att öka möjligheten att frihetsberövade får större tillgång till mänskliga rättigheter, förmedla medmänsklighet och visa stöd. Detta kan förstås som att deltagarna utmanar den generella bilden av frihetsberövade som osörjbara i samhället. Som Butler beskriver ses vissa liv ses inte som sörjbara i samhället, utan att det till och med är nödvändigt att dessa kroppar går förlorade för att skydda de levande. Det uppstår en komplexitet där det existerar ojämna maktrelationer mellan deltagarna och frihetsberövade, där frihetsberövade fortfarande är i en prekär situation som ständigt deporteras och avhumaniseras via förvaret. Relationen mellan besökare och frihetsberövade på förvaren kan vara en symbol för medmänsklighet, men också en symbol för en ojämn maktrelation som fortfarande står orubbad. Maktrelationerna inom deltagarnas engagemang på förvaret utgör en komplex och ambivalent situation. Trots att det uppstår ojämna maktrelationer kan deltagarna via möten med frihetsberövade sträva efter att lösa upp dessa uppdelningar av individer och istället mötas via en ömsesidig kontakt. Deltagarna berättar också att det skapas utrymme att se frihetsberövade som sörjbara, där de annars i samhället inte får plats att dela sina erfarenheter, vilket Boochani (2019) också beskriver. Butler belyser som nämnts att det krävs att människor utmanar samhällets och medias bild av vad som uppfattas som liv eller inte, för att fler människor ska bli synliga och ses som levande (Butler, 2016, s. 51). Sörjbarheten inom deltagarnas engagemang existerar inom ojämna maktförhållandena och förtryckande gränsande processerna vid förvaret. Men det går att tolka från deltagarnas berättelser de vill utmana samhällets bild av frihetsberövade som osörjbara för att bryta mot dessa gränsande processer.

Majoriteten av deltagarna beskriver, som nämnts, en ambivalens i engagemanget på förvaret, då det uppkommer många känslor, från förtvivlan till hopp. När deltagarna korsar förvarets gränser blir deltagarnas privilegier tydliga och skamkänslor uppkommer. Deltagarnas engagemang är ambivalent också på så sätt att det å ena sidan kan leda till att reproducera hierarkiska förtryckande maktstrukturer som existerar inom migrationsregimer och å andra sidan kan skapa motstånd mot migrationsregimen på varierande sätt (Fleischmann & Steinhilper, 2017), vilket även Hansen (2019) beskriver att aktivistiska grupper möter både utmaningar och möjligheter i deras engagemang. Detta är även en del av deltagarnas berättelser där deras engagemang kan skapa motstånd, men att de samtidigt är en del av en förtryckande samhällsstruktur. Något som centralt för flera av deltagarna i uppsatsen, som

även Liinason och Cuesta (2016), Mohanty (2007), och Tyerman (2022) tar upp, är vikten av att acceptera sociala skillnader inom solidariskt arbete och inte sträva efter en homogen solidaritet. Hansen (2019), Lindley (2019) och Tyerman (2022) menar också att det är centralt att bygga upp relationer och en gemenskap mellan aktivister och frihetsberövade/migranter för att försöka överkomma utvisningsbarhet och den distans/uppdelning som uppkommer mellan frihetsberövade och samhället. Tyerman (2022) skriver också att det är centralt att kunna synliggöra ambivalensen inom det vardagliga solidariska engagemanget, för att ta ansvar över hur vi är delaktiga inom gränsande och makthierarkier och på det sättet se vilka möjligheter och utmaningar som finns inom det vardagliga solidaritetsengagemanget (Tyerman, 2022, s. 16). Hansen (2019), Lindley (2019) och Tyerman (2022) menar att relationsskapande inom solidariskt engagemang kan möjliggöra att tillsammans med individer överkomma uppdelningar och exkluderande processer, vilket vissa av deltagarnas berättelser också bekräftar där de engagerar sig tillsammans med frihetsberövade. Aktivister och frivilliga bör ha en reflexiv och kritisk blick över individers egna solidariska engagemang för att inte själva vara en del av förtryckande processer som finns inom nationens gränsande (Tyerman, 2022). Många av deltagarna beskriver sin egen roll inom engagemanget, men på olika sätt och ur olika perspektiv. Kemp (2019) menar att ett okritiskt engagemang som arbetar med omsorg inom besöksverksamheter på förvar, kan utgöra ett exkluderande processer på förvaret kan fortgå. Deltagarna förhållningssätt till institutionen och engagemanget inom olika typer av organiseringar möjliggör olika typer av motstånd. Som vissa av deltagarna har uttryckt är de ideella organisationerna mer beroende av den nuvarande politiken och att inte gå för långt i kritiken mot förvaret jämfört med de aktivistiska nätverken, då de riskerar att förlora delar av sitt engagemang på förvar både nationellt och internationellt. Men organisationerna beskrivs också ha en kontakt med Migrationsverket som de aktivistiska nätverken inte har, där de kan framföra kritik och diskutera påverkansarbete med myndigheten.

Mitt syfte med den här uppsatsen har varit att bidra till den genusvetenskapliga forskningen om vardagliga erfarenheter och engagemang från personer som engagerar sig via ideella organisationer eller via aktivistiska nätverk med koppling till svenska förvar. Uppsatsen har bidragit till att öka förståelsen för aktivistiskt och frivilligt engagemang inom förvar och deportationer. Det sker en variation av organisering vid solidaritetsengagemang, där engagemanget skapar olika typer av vardaglig solidaritet beroende på vad personerna har för utgångspunkt i deras engagemang. Det uppstår ambivalens, då det finns möjligheter att skapa

ett mer jämlikt samhälle för individer i en prekär situation och samtidigt finns risker att utöka förtryckande gränsande processer som uppstår inom förvar. Uppsatsens slutsatser kan förhoppningsvis bidra med att synliggöra kritik mot migrations- och gränspraktiker inom förvaret, vilka bidrar till att skapa uppdelningar mellan föreställningar av medborgare/icke-medborgare. Framtida forskning skulle med fördel kunna vidareutveckla de teman som uppkommit i uppsatsen, exempelvis genom att studera olika organiseringar och platser i samhället för att se hur gränsande, solidaritet och sörjbarhet uppkommer på olika sätt och vilken plats frivilliga/aktivister har inom dessa processer. Det vore också centralt att studera vad frihetsberövade har för erfarenheter av ideella organisationer och aktivistiska nätverks engagemang på förvar.

Referenser

Abdelhady, Dalia, Gren, Nina & Joormann, Martin (red.) (2020). *Refugees and the Violence of European Welfare Bureaucracies*. Manchester: Manchester University Press

Anderson, B. & Hughes, V. (red.) (2015). *Citizenship and its others*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.

Anderson, B. (2019). New directions in migration studies: towards methodological de-nationalism. *Comparative Migration Studies*, 7(36). <https://doi.org/10.1186/s40878-019-0140-8>.

Andersson, U., Hermansson, E., Myritz, L. & Stenqvist, T. (red.) (2016). *Flyktingfångelser: en antologi om Migrationsverkets förvar*. Stockholm: Verbal.

Besteman, C. (2019). Militarized Global Apartheid. *Current Anthropology*, 60 (19), s. 26-38.

Boochani, B. (2019). *No friend but the mountains: the true story of an illegally imprisoned refugee*. London: Picador.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Tredje upplagan). Stockholm: Liber.

Butler, J. (2016). *Frames of war: when is life grievable?*. London: Verso.

Canning, V. (2020). Keeping up with the kladdkaka: Kindness and coercion in Swedish immigration detention centres. *European Journal of Criminology*, 17(6), s. 723–743.

Debono, D., Rönnqvist, S. & Magnusson, K. (2016). *Humane and dignified? : migrants' experiences of living in a 'state of deportability' in Sweden*. Malmö Högskola.

de Genova, N. (2005). *Working the boundaries: race, space, and "illegality" in Mexican Chicago*. Durham, N.C.: Duke University Press.

de Genova, N. (2010). The Deportation Regime: Sovereignty, Space and the Freedom of Movement. Kapitel i N, De Genova & N, M, Peutz, *The Deportation Regime: Sovereignty, Space and Freedom of Movement*, (s. 33–65). Durham, N.C.: Duke University Press.

de Genova, N. (2019). Detention, Deportation, and Waiting: Toward a Theory of Migrant Detainability. *Gender and Research*, 20 (1), s. 92-104. DOI: 10.13060/25706578.2019.20.1.464

Djampour, P. & Söderman, E. (2016). Att göra politik: Asylstaffetten och *No Border Muscial*. Kapitel i M, Sager., H, Holgersson. & K, Öberg. (red.), *Irreguljär migration i Sverige: rättigheter, vardagserfarenheter, motstånd och statliga kategoriseringar* (s. 81-112). Göteborg: Daidalos.

Elsrud, T., Gruber, S. & Lundberg, A. (2021). *Rättssäkerheten och solidariteten - vad hände?: en antologi om mottagande av människor på flykt*. DOI: 10.3384/book-175736.

FARR (2011). *Yttrande avseende betänkandet Förvar (SOU 2011:17)*. Remissvar Förvarsutredningen, Justitiedepartementet. <https://farr.se/wp-content/uploads/2021/02/Yttrande-avseende-beta%CC%88nkandet-Fo%CC%88rvar-SOU-2011-17.pdf>

Fleischmann, L & and Steinhilper, E. (2017). The Myth of Apolitical Volunteering for Refugees: German Welcome Culture and a New Dispositif of Helping. *Social Inclusion*, 5(3), s. 17–27. DOI: 10.17645/si.v5i3.945.

Furman, R., Epps, D. & Lamphear, G. (red.) (2016). *Detaining the immigrant other: global and transnational issues*. Oxford: Oxford University Press.

Griffiths, M. (2013). Living with Uncertainty: Indefinite Immigration Detention. *Journal of Legal Anthropology*, 1(3), s. 263-286.

Hall, A. (2012). *Border watch: cultures of immigration, detention and control*. London: Pluto.

- Hammar, T. (1964). *Sverige åt svenskarna = Sweden for the Swedes: invandringspolitik, utlänningskontroll och asylrätt 1900–1932*. Diss. Stockholm: Universitet. Stockholm.
- Hansen, C. (2019). *Solidarity in diversity: activism as a pathway of migrant emplacement in Malmö*. Diss. Malmö: Malmö universitet, 2019. Malmö.
- Harding, S. (2006). *Science and social inequality: feminist and postcolonial issues*. Urbana: University of Illinois Press.
- Hill, N. & Schoug, A. (red.) (2020). *Lärande i civilsamhället: en forskarantologi*. (1:a utgåvans 1:a tryckning). Stockholm: Trinambai.
- Jansson, S. (2016). Sveriges historiska produktion av förvarstagbarhet. Kapitel i M, Sager., H, Holgersson. & K, Öberg. (red.), *Irreguljär migration i Sverige: rättigheter, vardagserfarenheter, motstånd och statliga kategoriseringar* (s. 81-112). Göteborg: Daidalos.
- Jones, H., Gunaratnam, Y., Bhattacharyya, G., Davies, W., Dhaliwal, S., Forkert, K., Jackson, E. & Saltus, R. (2017). *Go Home? The politics of immigration controversies*. Manchester: Manchester University Press.
- Joorman, M. (2019). Asylstaffetten – A longitudinal ethnographic study of protest walks against the detention of asylum seekers in Sweden. *Justice, Power and Resistance*, 2 (2), s. 335-356.
- Karakayali, S & Rigo, E. Mapping the European Space of Circulation. Kapitel i N, De Genova & N, Peutz. (red.), *The Deportation Regime*. Duke University Press. DOI: 10.1215/9780822391340-005.
- Kemp, T. (2021). Solidarity in spaces of ‘care and custody’: The hospitality politics of immigration detention visiting. *Theoretical Criminology*, 25(2), s. 249–267.
- Kreichauf, R. (2021). Detention as Social Space: Waiting, Social Relations, and Mundane Resistance of Asylum Seekers in Detention. *Critical Sociology*, 47(4-5), s. 745–762. DOI: 10.1177/0896920520977644.

Khosravi, S. (2009). Sweden: detention and deportation of asylum seekers. *Institute of Race Relations*, 50(4), s. 38–56.

Khosravi, S. (2010). *'Illegal' traveller - an auto-ethnography of borders*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Leavy, P. & Harris, A.M. (2019). *Contemporary feminist research from theory to practice*. New York: Guilford Press.

Liinason, M. & Cuesta, M. (2016). *Hoppets politik: feministisk aktivism i Sverige idag*. Göteborg: Makadam.

Linabary, J. R. & Hamel, A. S. (2017). Feminist Online Interviewing: Engaging Issues of Power, Resistance and Reflexivity in Practice. *Feminist Review*, 115 (1), 97-113.

DOI: <https://doi.org/10.1057/s41305-017-0041-3>

Lindberg, A. (2020). Minimum rights policies targeting people seeking protection in Denmark and Sweden. Kapitel i D, Abdelhady., N, Gren. & M, Joormann, *Refugees and the violence of welfare bureaucracies in Northern Europe*, (s. 85-101). Manchester University Press.

Lindberg, A. (2021). (O)säkerhet som politiskt mål och verktyg: Migrationsverkets fängelselika förvar. Kapitel i “Rättssäkerheten och solidariteten – vad hände?”. Kapitel i T, Elsrud., S, Gruber. & A, Lundberg (Red.), *Rättssäkerheten och solidariteten - vad hände?: en antologi om mottagande av människor på flykt* (s. 251-266). DOI: 10.3384/book-175736.

Lindley, A. (2019). Civic mobilisation around immigration detention: Exploring motivations and experiences. *Geoforum*, 102, s. 5–16.

Luibhéid, E. & Chávez, K.R. (red.) (2020). *Queer and trans migrations: dynamics of illegalization, detention, and deportation*. Urbana: University of Illinois Press.

Mainwaring, C. & Silverman, S. (2017). Detention-as-Spectacle. *International Political Sociology*, 11, s. 21–38.

Mason, J. (2017). *Qualitative Researching*. SAGE Publications.

Mezzadra, S. & Neilson, B. (2013[2013]). *Border as method, or, the multiplication of labor*. Durham: Duke University Press.

Mohanty, C.T. (2003). *Feminism without borders: decolonizing theory, practicing solidarity*. Durham: Duke Univ. Press.

Mohanty, C.T. (2007). *Feminism utan gränser: avkoloniserad teori, praktiserad solidaritet*. Hågersten: Tankekraft.

Montange, L. (2017) Hunger strikes, detainee protest, and the relationality of political subjectivization. *Citizenship Studies*, 21(5), s. 509-526. DOI: 10.1080/13621025.2017.1316702.

Prop.1988/89:86. med förslag till utlänningslag m.m. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/med-forslag-till-utlanningslag-mm_GC0386

Prop.2011/12:60. Genomförande av återvändandedirektivet.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2012/02/prop.-20111260/>

Regeringsbeslut Ju2022/02227. *Uppdrag till Migrationsverket, Polismyndigheten och Kriminalvården att effektivisera återvändandeverksamheten*.

<https://www.regeringen.se/49e7ef/contentassets/c325613ab63b4c0c9fe9ac31c36f20a9/uppdrag-till-migrationsverket-polismyndigheten-och-kriminalvarden-att-effektivisera-atervandandeverksamheten.pdf>

Rodin, L. (2016). Biopolitics, Border Management and the Frame of Humanization of 'Total Institutions': Experiences and Representations of Swedish Immigrant Detention. *The Journal of Social Policy Studies*, 14 (2), s. 275–290.

Röda Korset (2012) *Förvar under lupp*. Rapport.

Röda Korset (2018). *Barn i förvar*. Rapport.

Röda Korset (2019). *Förvarstagande av migranter och asylsökande bör undvikas*. Svenska Röda Korsets Positionspapper nr 2.

Sager, M. & Öberg, K. (2017). Articulations of deportability: Changing migration policies in Sweden 2015/2016. *Refugee Review*, 3, s. 2–14.

Sager, M. (2021). Feministiska perspektiv på migration och gränser. Kapitel i, E, Edenberg., S, Tornhill. & C, Åse (red.) *Feministiska perspektiv på global politik* (s. 109-120).

Tyerman, T. (2021). *Everyday border struggles: segregation and solidarity in the UK and Calais*. London: Routledge.

UNHCR (2020). *Final progress report: Global Strategy Beyond Detention 2014-2019*. Division of International Protection United Nations High Commissioner for Refugees.

Walia, H. (2013). *Undoing border imperialism*. Oakland: AK Press.

Yuval-Davis, N. (1997). *Gender & nation*. London: Sage.

Yuval-Davis, N., Wemyss, G. & Cassidy, K. (2019). *Bordering*. Cambridge, UK: Polity.

Webbsidor

Amnesty (u.å)

<https://aktivism.amnesty.se/grupper-och-distrikt/arbete-flyktingar-och-migranter/riktlinjer/>

Hämtat 03.27.2022.

Migrationsverket (2022), <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Pressrum/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2022/2022-04-11-Migrationsverket-utokar-antalet-forvarsplatser.html>.

Hämtat 08.07.2022.

Bilagor

Intervjuguide

Inledande frågor om deltagaren och om engagemanget på förvaret:

Vad är ditt namn?

Vad är din huvudsakliga sysselsättning idag, arbetar eller studerar du exempelvis?

När började du att engagera dig vid förvaret och för frihetsberövade personer?

Engagerar du dig fortfarande inom förvaret?

Hur kommer det sig att du blev engagerad för just förvaren?

Situationen på förvaren:

Med dina egna ord, hur skulle du beskriva förvaret?

Hur upplever du de frihetsberövades situationen på förvaren?

Upplever du att de frihetsberövade får det stöd och den hjälp de behöver?

Organisationens/nätverkets engagemang:

Vilken roll har din organisation/nätverk i förvaret? Följdfråga: Är engagemanget helt fristående eller finns ett samarbete med Migrationsverket?

Vad är din roll inom organisationen/nätverket?

Fick du gå en utbildning eller introduktion innan du besökte förvaren?

Har du haft möjlighet till samtalsstöd eller dela med dig av dina upplevelser av besöken på förvaren?

Vilken typ av hjälp berättar frihetsberövade att de vill ha av er organisation/nätverk eller till dig personligen?

Hur fungerar samarbetet mellan dig och andra personer på organisationen/nätverket?

Hur fungerar samarbetet med andra organisationer/nätverk?

Pandemin:

Hur påverkades organisationens och ditt arbete på förvaren av pandemin?

På vilket sätt tror du att de frihetsberövade påverkades under denna period?

Tycker du att det något Migrationsverket hade kunnat göra annorlunda under denna period?

Relationer mellan frihetsberövade och deltagare:

Hur går ett besök till på förvaret? (Eller annat engagemang utanför besöksverksamheten)

Kan du berätta om ett besök från början till slut?

Hur känns det innan ett besök?

Hur känns det efter ett besök?

Hur skulle du beskriva relationerna du skapat med frihetsberövade på förvaren?

Känner du att individerna på förvaren har tillit till dig som person och på ditt arbete?

Är det av betydelse för dig att personerna du hjälper har liknande värderingar som dig?

På vilket sätt tror du att ditt arbete på förvaret har påverkat de frihetsberövade?

Har du något exempel på ett tillfälle som kändes krävande?

Har du något exempel på ett tillfälle som kändes bra?

Vad tycker du är det viktigaste med ditt arbete på förvaren?

Aktivism:

Har du gjort något aktivistiskt engagemang kopplat till frihetsberövade?

Har du använt några strategier för att hjälpa individer på förvaren? Vilka strategier har du i så fall använt?

Avslutande ord:

Är det något mer du vill ta upp eller fråga?